Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…1921 оной … гарана. | № 100 (18423) | 1990 оной апрелиин 29, воскресени | Сэн 3 мүн.

…ААЛДА БАТААР ЭТИГЭН НАЙДАНАБДИ

1990 оной апрелиин 26-да Свердловско областиин ажалшадтай уулзалга дээрэ М. С. ГОРБАЧЕВОЙ хэлэһэн үгэ

… ба Россин …, харин бүхы …дустриин, поли- … ба эрдэмэй ай- …б болохо Ураал- …ско областьдо … ажал ябуулгын, … тэрэшэлэн хүн … асари ехэ һо- …, Совет гүрэнэй … Ураалай асуудал- … зээлдэг, али … һайнаар ойлгог- … таанадые най- …б.

… хэрэгээ орхижо, … туршада Сверд- …, таанадтай уул- … ушар баадха- … жэлнүүдтэ тог- … ушар түбэгтэй, … байдал, ажабай- …, политикын, …бариин нэгэ тү- …дһээ нүгөөдэдэнь … эрид эрьел- … тохёолдоһон хүн- …байдал тухай ураа- … хүдэлжэ … манадта хүрэнэ. …, хубилган шэ- … мүнөөнэй шатада … эрьелтэ хэхэ

… хэгдэһэн бү- … шухала удха ша- …той ехэ байна. …рель һарада хубил- … политикада … алхамуудые хэжэ … сасуулхада, мү- … ондоо орондо … Урдань байһан … бусахагүй бай- … зүбшөөхэ ааб- …аб. Ниитын ажа- … шэнжэнүүд, бү- … хэрэгүүдэй хүгжэлтэ … нэгэ байхагүй. Ур- … ажаһуухые … хэхэгүй байха гэ- … сэдьхэлһээ найда- …һэн шэлээбди.

…алан тэнюунээр … дүүрэн амил- … юумэн тухай эдэб- … бодомжолхын, али … хабаадахын, … һанаа гэршэлхын, … һанамжануудые … социалис сур- …нуудай үндэһөөр, … дотор демократиие … бүхы оршон бай- …тай һайн бол- … тэрэниие хүг- … шэнэдхэлгын замаар … дабшан, общество до- … бүхы асуудал- …нуудые бэдэрхэ

… зоной энээниие …байһаниинь эгээл шу- … XIX партий- …, СССР-эй Ара- …дай нэгэдэхи … ниитын ухаан … хүгжөөһэн, ху- …дхэлгын бүхы хэ- … дэлгэрүүл-

… дотор политика … нэбтэрүүлэг- …ба. Демократиин тү- …ээр, олондо мэ- …, элдэб хүдэлөөнүү- …, тэрэ партида, …тада ехэ эрил-тэнүүдые табина. Энэнь хубилган шэнэдхэлгын замаар шууд сэхээр дабшаха арга олгоно. Үнэхөөрөөшье, гээгдэлнүүд гараһан, дутуу дунданууд, алдуу эндүүнүүдшье үзэгдэһэн байгаа. Гэбэшье энэмнай һэлгэгдэшэгүй шата болоно. Ажахын тоосооной ямар удха шанартай, аша үрэтэй байһые Сумска заводой, Волжско автомобильна заводой дүй дүршэл дээрэ шэнжэлһыемнай һанаад үзыт. Удаань подряд, арендэ, кооператив гээшэ юун бэ гэжэ туршажа захалаа һэмди. Хүшэр хүндэ, ойлгогдосогүй хэды олон асуудалнууд гараа гэзшэб! Мэдээгүй аад, эхилһэнэйшье хэрэггүй байгаа гэжэ хэлсэхэ ушар гараа һэн. Тиигэбэл һууриһаа хүдэлхэгүй байгаалди.

Нэгэ-хоёр предприятида эхилээд, удаань гурбан-табан министерствэдэ нэбтэрүүлэгдэхэ байна. Түрүүшээр промышленностиин хахад хубинь, харин мүнөө бүхыдөө ажахын тоосоондо ороо. Хуушанай байгуулалтанууд хубилалтые һаатуулна гэжэ ойлгоходоо, албадан зонхилолгын гуримые усадхахын тула политическэ реформо бэелүүлжэ захалаа һэмди. Демократическа үйлэ хэрэгүүд үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдые дэлгэһэн, хүнүүдэй ухаан бодолые бадаруулһан байгаа. Мүнөө Газар, Зөөри, Арендэ тухай болон бусад Хуулинуудай баталагдан абтаад байхада, шэнэ байдал байгуулагдаа. Ажал хэрэгэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхын тула, бүхы нютагуудта ажалшадтай саг үргэлжын зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдые хэхын, харилсаа холбоо тогтоохын тула хубилалтануудые хэлгын замаар шиидхэхы шууд алхамуудые хэхэ шухала.

Эгээл энээн дээрэһээ би мүнөө танайда ерээд байнаб. Имагтал иишэ ерэһэндээ сэдьхэлээ хананаб. Ураалайхид, свердловскынхид ушар ёһо ойлгохо, томоотой зон лэ. Тэдэнэр ехэ юумэ мэдэдэг, эрхэтэн ёһоной хараа бодол баримталдаг байна. Үсэгэлдэршье би тон ашатай туһатай хөөрэлдөөнүүдые хэбэб. Сүлөөтэ дэлгүүрэй эрхэ байдалда ямараар ажаһууха байһан тухайдаа уралмашайхид гүнзэгыгөөр бодомжолно. Гэхэтэй хамта түбтэ бүтэмжэтэй һайнаар, гүнзэгыгөөр бодожо үзэхэ олохон асуудалнуудые табиба.

Ураалайхидай бүхы юумэндэ тогтууритай һайнаар, үнэн зүбөөр хандадаг байһаниинь намда шухала удха шанартай. Ороной хүтэлбэрилэгшэдтэ, илангаяа экономико һайжаруулхые оролдожо байгшадта ехэ эрилтэнүүдые табихадаа, хүнүүд хара амяа хараа бэшэ, харин али бүхы юумэндэ бүтэмжэтэй һайнаар хандана бшуу. Гансал аша туһаяа хубаарилха бэшэ, харин Ураал ехэ юумэ орондоо үгэхэ ёһотой, оромнай тэрээндэ һайнаар харюусаха зэргэтэй гэһэн тон зүб асуудал табина. Эдэбхи үүсхэл гаргахымнай тула, орон доторoo продукцияа худалдахаһаа гадна, харин оронуудта эльгээхымнай тула арга боломжонуудыемнай хашаха хабшаха ёһо-гүйт гэжэ ураалайхидай хэлэжэ байһаниинь һайшаалтай. Бидэ харюусалгаа бэе дээрээ даажа абаад, эндэ тохёолдоһон олохон асуудалнуудые шиидхэхээр бэлэнбди.

Ураал тухай хэлэхэдээ, манай Эсэгэ ороной түүхые, энэ хизаар нютагые, урда тээхи үетэнэйнгөө хэрэгүүдые үргэлжэлүүлэн, эндэ ажаһуужа, зохёон байгуулжа, мүнөөшье ажаллажа байһан хүнүүдые дурсанабди. Энэ хадаа, үнэхөөрөөшье, оронойнмнай түшэг тулгуури болоһон хизаар нютаг лэ. Индустриин, экономическа хүсэнэй, мүн эрдэм ухаанай ба өөһэдыгөө хамгаалгын талаһаа абажа харахада, тиимэл байна. Теэд нэгэ ушарта тохёолдоһон байдалһаа уламжалан, нүгөөдэдэнь ойлгонгүйгөөр гэхэ гү, али урьһаламжын политикада алдуу эндүүнүүдые гаргаһан дээрэһээ, энэ үргэн ехэ нютагые хүгжөөлгын стратегиие буруугаар шэлэһэн дээрэһээ бүхы ороной зорилгонуудые шиидхэхын тула ехэ юумэн Ураалһаа абтаһан байгаа. Илалта туйлалгада, дайнда һандаргагдаһан ажахые һэргээлгэдэ, дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдэй тэнсүүриие хангалгын, совет арадта шухала удха шанартай илалтын түүхэтэ үрэ дүнгүүдые сахиха асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ураалайхидай, свердловскынхидой оруулһан хубита айхабтар ехэ юм.

Энээн тухай һануулхадаа, ветерануудта хандаһан баяр баясхалангай үгэнүүдые дэмжэнэб. Бидэ тэдэниие үнэн зүрхэнһөө амаршалнабди. Тэдэнэр мүнөө эндэ, маанадтай хамта, байха, бидэнэй зүбшэн хэлсэжэ. шиидхэхые бэлдэжэ байһан асуудалнууд тухай бодомжолхо эрхэтэй. Энэ хадаа тэдэнэй газар, ажал, шуһан, хүлһэн ха юм. Энэ хадаа тэдэнэй ажабайдал мүн.

Ураалай үргэн ехэ нютагые хүгжөөлгэдэ горитой дутагдалнуудай гаргагдаһые мэдэрхэ шухала. Ороноо хамгаалгын, хүндэ промышленностиин, химиин айхабтар ехэ хүсэн эндэ гулидхагданхай. Теэд эдэ бүгэдэ оршон тойронхи байгаалида хангалтагүйгөөр нүлөөлнэ. Гэбэшье гол шухала юумэниинь гэхэдэ, социальна һалбарида тэнсүүри алдагдаа, дутуу дунданууд гаргагдаа. Түбэй болон ураалайхидай хамтын хүсэлэл оролдолгонуудаар ушар байдалай гуримшуулан заһаруулагдажа байһан тухай бодомжолхо хэрэгтэй. Ажал хэрэгээ эршэмтэйгээр ябуулхын тула таанадта ехэ арга боломжонуудые олгохо шухала гэжэ һананаб.

Тон шухала шиидхэбэринүүдые зохёожо, баталан абалгын шатада хүрэжэ ерээд байнабди. Хурдадхалга, экономическа реформо шууд сэхээр бэелүүлгэ, сүлөөтэ дэлгүүртэ оролго гээшэ юун гээшэб?— гэһэн асуудал олохон хүнүүдэй һанаа зобооно хэбэртэй. Хүнүүд тодо һонороор ойлгожо абахые хүсэнэ. Правительстводо, Президентын соведтэ эсэсэй шиидхэбэриин баталагдан абтахые хүлеэнгүй, хэблэл энэ талаар хүн зониие айлган һүрдөөгөө.

Энэ зорилгые бидэ зарим тэды аргааханаар шиидхэхые хараалһан байгаабди гэжэ хэлэхэ ёһотойб. Н. И. Рыжковой элидхэһэн экономико тогтууритай һайнаар хүгжөөлгын правительствын программын баталагдан абтаһанһаа хойшо үнгэрһэн һүүлэй 3—4 һарын хугасаа соохи ажал хэрэгүүдээ нарибшалан харахадамнай, дутуу дунданууд хороогдоно бэшэ, харин улам үргэдэжэ байна. Хүлеэжэ болохогүй. 1992—1993 онуудта бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан юумэн мүнөөнһөө захалха хэрэгтэй. Энэ жэлдэ зарим тэды юумэ бэелүүлхэ, харин сүлөөтэ дэлгүүртэ орохо гол хүдэлмэрээ ерэхэ жэлһээ эхилхэ ёһотойбди.

Гэбэшье энэмнай «ахир тулюур байдалһаа» гараха гэһэн ябадал болохогүй байна. Олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүд иимэ үгүүлэлнүүдые обществодо тараагаа. Бүхы юумэн зүндөө орхигдошохогүй, сүлөөтэ дэлгүүр өөрөө сэнгүүдые гуримшуулжа, бүхы юумэ һууридань табиха, бултанда ойлгуулха байха гэжэ һанажа болохогүй. Иигэжэ бодомжолхо гээшэ бүтэмжэтэй юумэн бэшэ гэжэ һананаб. Юрэдөөл, Польшодо иимэ юумэн хэгдэнэгүй, зүгөөр экономико бэхижүүлгын элдэб онол арганууд тэндэ хэрэглэгдэнэ.

Орёо хүшэр байдалаараа, айхабтар ехэ хэмжээгээрээ бусадһаа илгаатай манай гүрэндэ ажал хэрэгүүдээ иимээр бэелүүлжэ болохогүй. Тиимэһээ мүнгэн һангые һайжаруулха, эд хэрэглэмжын дэлгүүрые гуримшуулха, предприятинуудай, ажахын талаар бэеэ дааһан байдалые бүрилдүүлхэ, сүлөөтэ дэлгүүрэй бүхы зэбсэгүүдтэ — банкнууд, налогууд, урьһаламжын гурим тухай бүлэг шиидхэбэринүүдые абахаар хараалагдана. Оптово, рознично, гүрэндэ худалдалгын сэнгүүд тухай, гансаараа ээрхэхэ ябадалые усадхаха хуули тухай хөөрэлдөөн болохо байна. Эдэ бүгэдэ гүнзэгыгөөр бодомжологдожо, шата шатаар хубаарилагдаха юм. Гол шухала юумэниинь гэхэдэ, бидэнэй ямар нэгэн вариантнуудта тогтоходоо, ажалша коллективүүдтэ, нютаг нютагуудта зүбшэн хэлсэхын тула тэдэниие обществодо дурадхадаг байнабди.

Хүн зоной эдэбхи үүсхэлые бадаруулһан онол арганууд хэрэгтэй. Тиигэбэл техническэ арга боломжонуудые бэдэрэлгэ эхилхэ байна. Эсэстээ эрдэм-техникын дэбжэлтын эрхэ нүхэсэл һууриһаа хүдэлгэгдэжэ, урагшань дабшуулагдаха байна. Бидэ хүн зоной эдэбхи үүсхэлые, техническэ дэбжэлтые урагшань дабшуулхые, экономическа үндэр үрэ дүнгүүдые туйлахые, тиигэжэ социальна асуудалнуудые шиидхэхэ шэнэ арга боломжонуудые нээхые хүсэнэбди. Гол юумэниинь гэбэл, дэлгүүр хүндэ зорюулагдаха байна. Юундэб гэхэдэ, хүнүүдэй, багаар хангагдаһан хүн зоной — пенсионернүүдэй, бага салин хүлһэтэй ажалшадай, студентнэрэй аша туһые хамгаалха гээшэ бидэнэй гол анхаралда табигдаха зэргэтэй.

Гол эд бараа, тэрэ тоодо эдеэ хоолой зүйлнүүдые хиналта дороо байлгаха уялгатайбди. Энэмнай социальна хамгаалгын арга оньһые, нэмэлтэ түлбэри гэхэ мэтые хабаадуулха гүрэнэй гуримшуулгын арга болохо байна. Эдэ бүгэдые ехэ харюусалгатайгаар шиидхэхэ болонобди.

Танай нютагта оборонно предприятинуудые ондоо шэглэлтэй болгохо асуудал шухала байна. Оборонно заводто, энэ һонин предприятида машина бүтээгшэдтэй уулзахадаа, би энээниие мэдэрээ һэм. Һайн арга боломжонуудтай, юумэ мэдэхэ хүдэлмэришэн ангитай, дүй дүршэлтэй конструкторско ба инженерно кадрнуудтай, горитой ехэ жасануудтай оборонно олон предприятинууд Ураалай райондо бии. Бидэ манай энэ национальна баялигые ехэ ухаатайгаар хэрэглэхэ ёһотойбди гэжэ тоолоноб, юуб гэбэл, иимэ коллективүүд, бусадтай сасуулхада, технологиин хэмжээгээр адагынь арбан жэл түрүүлжэ ябана ха юм. Эдэ асуудалнуудые шиидхэжэ эхилхэдээ, зарим алдуу эндүүнүүдые хээбди гэжэ һананаб. Орёо нарин агрегадууд болон түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ хэрэг мэдэдэг мэргэжэлтэдтэ кастрюль үйлэдбэрилхыень баадхаха гээшэ буруу. Тиигэжэ бидэ һалбарида бии болоһон олон һайн юумые һалгаахабди. Граждан һалбарида, эрдэм ухаанда, хэрэглэмжын һайн эд бараа үйлэдбэрилхын тулада хэрэгтэй орёо нарин техникэ бүтээхын тула энэ баян нөөсэнүүдые хэрэглэхэ хэрэгтэй. Хүнэй ажабайдалые һайжаруулгатай холбоотой асуудалнуудые шиидхэлгэдэ индустриальна комплексые шэглүүлхэ ехэ арга боломжонуудай нэгэниинь энэ болоно гээшэ.

2000 он болотор гэр байрын асуудалые шиидхэжэ болохо гээшэ гү гэһэн асуудал олон хүнүүдэй һанаае зобооно гэжэ би ойлгооб. Гэр байрын барилганууд, газар хубаарилга, урьһаламжа, гэр байрын кооперативууд тухай, барилгын үндэһэ һуурииие хүгжөөлгые гүрэн түрэмнай хайшан гэжэ саашадаа урмашуулхаб гэһэн асуудалнууд табигдаа. Гэр байрын барилгын хэмжээе үргэдхэхэ тухай шэнэ даалгабари правительствада үгэхые СССР-эй Президентын соведтэ дурадхаха һанаатайб. Капитальна һомололтонуудые хубаарилгын политикые шэнээр хаража үзэхэ, гэр байрын барилгын үндэһэ һуурида, барилгын бүхы комплексдо үшөө дахин бусаха, эндэ ёһотой дэлгүүр нээхэ зэргэтэйбди. Хүнүүд өөһэдөө ехэ юумэ хэжэ шадаха. Теэдшье коллективүүдтэ сүлөө мүнгэн зөөри бии гээшэ. Зарим предприятинуудта, колхозуудта бэелүүлэгдэдэг гуримаар тэдэнэр урьһаламжа бусаалтагүйгөөр хубаарилха аргатай.

Өөһэдынгөө квартирануудые худалдажа абахаар бэлэн гүт гэжэ гэр байраар хангагданхай хүдэлмэрилэгшэдһөө үсэгэлдэр «Уралмашта» асуугаа һэм. Хэрбээ иигэдэг байгаа һаамнай, гэр байра һайнаар байлгагдаха, айлнуудай гэр байрын олон асуудалнууд бэлээр шиидхэгдэхэ һэн гэжэ һананаб.

Хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдэхэдэ, эндэшье, манай уулзалга дээрэ иимэрхүү бодол хэлэгдэнэ: бидэ, ураалайхид, түмэршэ дархашуул болонобди, бидэ индустриие түлөөлнэбди, бултанда машинанууд болон металл үгэнэбди, харин бусад хүнүүд бидэниие тэжээг лэ. Нүхэдүүд, асуудал иигэжэ табиха буруу. Гүрэн түрэмнай ураалайхидые дэмжэхэ зэргэтэй гэһэн бодол зүб. Мүнөөнэй хүшэр хүндэ байдалда хэрэгтэй эд хэрэгсэлнүүдые Свердловск, Челябинск, Ураалай бусад регионууд руу һаадгүйгөөр эльгээхын хойноһоо адаглажа байдаг гээшэбди. Заримдаа энэмнай хүшэр хүндөөр шиидхэгдэдэг.

Гэбэшье нэгэ хүндэ 0,3 гектар таряалангай хүртэдэг газар дээрэ ажаһуужа байгаад, иигэжэ бодомжолхо буруу. Баруун Европын олонхи оронуудта эдыл шэнээн газар дунда зэргын нормо гэжэ тоологдодог. Харин эдэ оронууд өөһэдыгөө эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангахаһаа гадна, тэдэниие худалдадаг байна ха юм. Бидэ иимэ хүсэтэй индустриальна үндэһэ һууритай аад, иимэ бирагүй хүдөө ажахытай байнабди.

Городойхидто газар үгэдэг болоё— энэмнай хүнүүдые саадаар огородоор, бууса шадарай ажахыгаар һонирхуулха эгээл зүб зам мүн. Танай эндэ Газарай нөөсэ ехэ, тиин индустриин арга боломжонуудтай хамта тэрэниие хэрэглэбэл, эдеэ хоолой асуудал бүри һайнаар шиидхэгдэхэ. Ойрын сагта мяха үйлэдбэрилгые ехэ болгохые түсэблэһэн Свердловскые Россин правительство дэмжээ гээшэ. Харин энэ зорилгоор тэжээлэй ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ гээшэ гүт гэжэ асуугаа һэм. Үгы, правительство тэжээлэй талаар туһалхабди гэжэ найдуулаа юм гэнэ. Теэд өөһэдөөшье нуга, таряалангай ургасые дээшэлүүлхэ юм ааб даа.

Ураалай ажалшадтай уулзаха үедэ табигдаһан шанга асуудалнуудай нэгэниинь гэбэл, парти доторхи байдал болоно.

Хубилган шэнэдхэлгые амжалтатайгаар бэелүүлхын, манай обществые ондоо болгохын тула хубилгагдаһан, шэнэдхэгдэһэн парти хэрэгтэй. Энэмнай Ленинскэ хандаса мүн. Ажабайдал хубилна, общество нэгэ шатаһаа нүгөөдэдэ ороно. Партиин үүргэшье, ажал ябуулгын онол аргануудшье хубилна. Хамаг юумые өөршэлэн хазагайруулжа, олон арбаад жэлнүүдтэ большевигүүдэй байгуулһан юумые буруу һургэнэ гэжэ хэн нэгэнэй бидэниие гэмнэхэ гээ һаань, тэдэ хүнүүд большевизмые, ленинизмые, ажабайдалые ойлгоногүй гээшэ.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

М. С. ГОРБАЧЕВОЙ ДООДО ТАГИЛДА ЕРЭҺЭН ТУХАЙ

ДООДО-ТАГИЛ (Свердловско область). (ТАСС). СССР-эй Президент, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна Секретарь М. С. Горбачев апрелиин 27-до Свердловскһоо металлургнуудай ба машина бүтээгшэдэй хотодо ерэһэн байгаа. Президентын Дунда Ураалда ерээд байлгын түгэсхэлэй үдэр олон тоото уулзалганууд боложо, социально-экономическа ажабайдалай, арадай ажахые шууд сэхээр хубилгалгын үндэһэн шухала асуудалнуудаар хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэдтэй үнэн сэхэ хөөрэлдөөнүүдые хэбэ.

Доодо Тагилай ажалша коллективүүдтэй Президентын хэһэн ехэ хөөрэлдөөн онсо удха шанартай юм. 270 шахуу жэлэй урда тээ байгуулагдаһан руда малтагшадай болон металлургнуудай хото — Доодо-Тагил Ураалай экономическа райондо түрүү һууринуудай нэгые эзэлжэ, манайшье үдэрнүүдтэ индустриин хүсэтэ комплекс болонхой. Эндэ шэрэм ба булад хайлуулдаг, ороной бүхы түмэр замуудта рельснүүдые бүтээдэг, ашаанай вагонуудые, мөөрнүүдые хэдэг, мүн арадай ажахыда шухала удха шанартай бусад продукци үйлэдбэрилдэг юм. Хими хүгжөөлгэдэ, оронойнгоо өөрыгөө хамгаалгые бэхижүүлгэдэ тагилайхид айхабтар ехэ хубитаяа оруулдаг.

Хахад миллион шахуу ажалшадай хотын ажал хэрэгүүдэй зураглал иимэл байна. Энэ үдэр Ф. Э. Дзержинскиин нэрэмжэтэ «Уралвагонзавод» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлдэ хүрэлгөөр М. С. Горбачев энэ хототой танилсалгаяа эхилбэ. Энэ хадаа ехэ ашаа тээхэ вагонуудые бүтээн гаргаха талаар орон дотороо эгээл ехэ комплекс болоно. Предприятиин гол талмай дээрэ Михаил Сергеевич машина бүтээгшэдтэй уулзаба.

Түгэсхэхы хөөрэлдөөн корпусуудай нэгэнэй дэргэдэ болобо. Хүдэлмэришэд ажал хэрэгүүд, һуудал байдал тухай, ямар амжалтануудые туйлажа байһан тухай, ямар дутуу дундануудай тохёолдожо байһан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Энэ коллективэй гэшүүн, арадай депутат, Президентын Соведэй гэшүүн В. А. Ярин хөөрэлдөөндэ хабаадаа. Сесси дээрэ боложо байһан хөөрэлдөөн тухай, Ураалда оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха программын табигдажа байһан тухай тэрэ нүхэдтөө хөөрэбэ.

Олон тоото уулзалганууд болоо. Заводой цехүүд, институдай коридорнууд соо, үйлсэ гудамжануудта хэдэн часай, мүн богонихоншье хөөрэлдөөнүүд болоһон байгаа.

Доодо-Тагилай аэродромһоо город руу ошохо замдаа Президентын машина сэрэгэй городогой дэргэдэ тогтобо. Арми болон тэрэнэй мүнөөнэй асуудалнууд, ерээдүйн зорилгонууд эндэ болоһон хөөрэлдөөнэй гол темэ болоо.

Доодо Тагилай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ металлургическа комбинадта Президентые хүлеэжэ байгаа. Түрүүшын түсэбтэ табан жэлэй үедэ байгуулагдаһан энэ предприяти һаяар 50 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэ юм. М. С. Горбачев эндэхи мартенэй цехтэ орожо, металлургнуудай хубсаһа үмдөөд, хүдэлмэриин нэгэ талмай дээрэ гараба. «1500» түхэлэй түмэр хабтайлгадаг станай пеэшэн заһабарилдаг залуу слесарь А. А. Рожин Президенттэй мэндэшэлэлдэжэ, шухала асуудалаар хөөрэлдэхэ хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлбэ. Эрхим бэрхэ мэргэжэлтэд хүдэлмэриһөө гаража, хүнгэн, сэбэр, мүнгэ ехээр түлэдэг газарта ажаллахаяа ошоно. Һалбариин болон нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд металлургнуудай һанал бодолдо хайша хэрэгээр хандана... Хүнүүдые түбхинүүлжэ, һайнаар хүдэлгэхын тула цехэй хүтэлбэрилэгшэд ямар хэмжээнүүдые абанаб? гэжэ Михаил Сергеевич асуугаа. Хооһон найдуулгануудһаа бэшэ юушье хэнэгүй гэжэ залуу слесарь харюусаба.

Тагилай эгээл халуун цехүүдтэ энэ үдэр болоһон хөөрэлдөөнүүдэй гол темэнь хадаа гэр байрын асуудал болоно. Доодо Тагилай металлургическа комбинадай (НТМК) коллективтэ 9 мянган хүн гэр байра абаха оошорто зогсоно. Ехэ хүсэтэй гэр барилгын үшөө нэгэ комбинат городто хэрэгтэй. Энээнэй тула ехэ мүнгэн зөөри гаргашалагдаха байна...

Үдэшэлэн Доодо Тагилай ажалшадай түлөөлэгшэд СССР-эй Президенттэй металлургическа комбинадай Соёлой ордон соо уулзаба.

КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретарь С. С. Барков тэрэниие нээгээ. Арадай депутадуудай городской соведэй түрүүлэгшэ В. А. Чердынцев, «Уралвагонзавод» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй булад хайлуулагша В. В. Якушев, НТМК-гай генеральна директор Ю. С. Комратов, городской элүүрые хамгаалгын таһагые даагша И. Н. Фасахов, багшанарай 1-дэхи училищиин директор А. Н. Демина, дайнай ветеран А. И. Колбин, залуу хүдэлмэришэн Владимир Мальцев уулзалга дээрэ һанамжануудаа хэлэһэн, шухала асуудалнуудта тогтоһон байгаа.

Уулзалга дээрэ М. С. Горбачев үгэ хэлэбэ.

Уулзалга тухай тоосоон хэблэлдэ толилогдохо.

* * *

Үдэшэлэн М. С. Горбачев Москва бусажа ерээ.

(ТАСС).

ЛЕНИН ТУХАЙ ҮГЭ

Иимэ гаршагтай брошюра хэблэгдэн гараба. В. И. Ленинэй түрэһөөр 120 жэлэй ойдо зорюулагдажа, 1990 оной апрелиин 20-до болоһон баярай суглаан дээрэ СССР-эй Президент, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна Секретарь М. С. Горбачёвой хэлэһэн Ленин тухай үгэ тэрээн соо оруулагдаа.

Политическэ литературын хэблэл тэрэниие брошюра болгожо, «Красный пролетарий» типографида барлаһан байна.

(ТАСС).

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

К. И. БАЗАРСАДАЕВЫЕ РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Совет хүгжэмэй искусствада олон жэлдэ аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлһэнэйнь, ниитын эдэбхитэй ажал ябуулһанайнь түлөө СССР-эй арадай артист, Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай солист Базарсадаев Ким Ивановичые **РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ В. ВОРОТНИКОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва, 1990 оной апрелиин 25.

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин хүдэлмэриеэ үргэлжэлүүлхэ тухай

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин ээлжээтэ заседани Соведүүдэй байшангай конференц-зал соо майн 3-да үглөөнэй 10 сагта хүдэлмэриеэ эхилхэ.

* * *

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай районно болон городской бүлэгүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн байгша оной майн 3-да Соведүүдэй байшангай конференц-зал соо 9 саг 30 минутада эхилхэ.

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай анхаралда

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин ээлжээтэ заседанида ерэһэн Буряадай АССР-эй арадай депутадууд Соведүүдэй байшангай гурбадахи дабхарай 425-дахи кабинет соо 9 сагһаа 18 саг хүрэтэр бүридхэлдэ абтаха.

Сессиин нээгдэхэ үдэр, майн 3-да, арадай депутадууд Соведүүдэй байшангай конференц-залай фойе соо үглөөнэй 8 сагһаа бүридхэлдэ абтаха.

…РЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН НЭГЭ МАНДАДТАЙ ҺУНГУУЛИИН …УГУУДТА КПСС-эй XXVIII СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДУУДТА КАНДИДАДУУДЫЕ БҮРИДХЭЛДЭ …БАҺАН ТУХАЙ ОКРУЖНОЙ ҺУНГУУЛИИН КОМИССИНУУДАЙ МЭДЭЭСЭЛ

ҺУНГУУЛИИН …ДОРОЖНО 1-дэхи ОКРУГ

… Андрей Цыренович … хүдөө ажахын ин- …ректор, 1929 ондо тү- … онһоо партиин гэ- … һургуулитай, Улаан-

… Валерий Александ- … холбооной ба … дистанциин аха- …электромеханик, 1946 …, 1982 онһоо пар- …, дээдэ һургуули- …-Үдэ хото.

… Виктор Степанович …«…трансстрой» тре- …, 1944 ондо тү- …77 онһоо партиин гэ- … бэшэ һургуулитай, … хото.

… Алвиан Сергеевич … нэрэмжэтэ локо- … депогой машинист, … түрэһэн, 1972 он- … гэшүүн, дунда …, Улаан-Үдэ хото.

… Леонид Васильевич … Буряадай обкомой … секретарь, 1935 он- …, 1961 онһоо пар- …, дээдэ һургуули- …-Үдэ хото.

…ЛИИН ЗАВОДСКОЙ …-дохи ОКРУГ

… Владимир Васильевич — Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй токарь, 1950 ондо түрэһэн 1971 онһоо партиин гэшүүн, дунда һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Колдунов Альберт Николаевич — КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь, 1937 ондо түрэһэн, 1961 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Соляник Сергей Владимирович — Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй парткомой секретарь, 1957 ондо түрэһэн, 1981 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

ҺУНГУУЛИИН ОКТЯБРЬСКА 3-дахи ОКРУГ

Абрамов Александр Фёдорович — арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, 1945 ондо түрэһэн, 1971 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Бартунаев Лазарь Романович — КПСС-эй Октябрьска райкомой секретарь. 1951 ондо түрэһэн, 1976 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Белоколодов Николай Максимович — СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай эрдэмэй түбэй Естественнэ эрдэмэй институдай лабораториие даагша, 1939 ондо түрэһэн, 1970 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Бороноев Афанасий Борисович — Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын хүүгэдэй лор отделениие даагша, 1938 ондо түрэһэн, 1966 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Ленскинов Николай Иринчеевич — СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай эрдэмэй түбэй парткомой секретарь, 1940 ондо түрэһэн, 1963 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Михайлов Василий Степанович — гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын ахамад инженер, 1949 ондо түрэһэн, 1977 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Компанмец Виктор Иванович —«Спецстроймеханизация» трестын нэгэдэхи УМС-эй прораб, 1935 ондо түрэһэн, 1963 онһоо партиин гэшүүн, тусхай дунда һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Сальников Александр Михайлович —«Востокэнергомонтаж» трестын хабсаргагшадай бригадир, 1931 ондо түрэһэн, 1966 онһоо партиин гэшүүн, дунда һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Самсонова Нина Ивановна — пенсионер, 1920 ондо түрэһэн, 1944 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

ҺУНГУУЛИИН СОВЕТСКЭ 4-дэхи ОКРУГ

Будаев Капитон Аюршанаевич — Буряадай АССР-эй прокуророй орлогшо, 1947 ондо түрэһэн, 1971 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Безбородов Аркадий Федорович —«Электромашина» заводой экономическа һуралсалай кафедрые даагша, 1933 ондо түрэһэн, 1960 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Грехов Владимир Павлович — КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь, 1949 ондо түрэһэн, 1978 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Давиденко Людмила Михайловна —«Промтовары» РТО-гой директорэй орлогшо, 1937 ондо түрэһэн, 1982 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Давыдов Валерий Николаевич — Буряадай АССР-эй Гостелерадиогой түрүүлэгшын орлогшо, 1940 ондо түрэһэн, 1963 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Иванов Сергей Федорович— Буряадай АССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министр, 1936 ондо түрэһэн, 1962 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Кравченко Леонид Петрович — ТАСС-ай генеральна директор, 1938 ондо түрэһэн, 1960 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Москва хото.

Кушнарев Владимир Матвеевич—Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой электро-гагнууршан, 1939 ондо түрэһэн, 1962 онһоо партиин гэшүүн, дунда бэшэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Мясников Анатолий Викторович — территориально-үйлэдбэриин «Забайкаллес» нэгэдэлэй таһагай начальник, 1933 ондо түрэһэн, 1958 онһоо партиин гэшүүн, тусхай дунда һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Орлов Вениамин Александрович — Улаан-Үдын шэлэй заводой директорэй орлогшо, 1940 ондо түрэһэн, 1974 онһоо партиин гэшүүн, тусхай дунда һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Сандитов Дамба Сангадиевич — Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай кафедрые даагша, 1941 ондо түрэһэн, 1974 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Скрябиков Георгий Константинович — Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай министр, 1931 ондо түрэһэн, 1965 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Ступов Ермил Михеевич — Улаан-Үдын авиапредприятиин диспетчер, 1921 ондо түрэһэн, 1943 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

ҺУНГУУЛИИН ОБЩЕГОРОДСКОЙ 5-дахи ОКРУГ

Бутуханова Анна Ивановна —20-дохи дунда һургуулиин багша, 1951 ондо түрэһэн, 1979 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Виляк Олег Ильич — Октябрьска районой арадай сүүдэй түрүүлэгшэ, 1953 ондо түрэһэн, 1982 онһоо партиин гэшүүн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

УРААЛДА БАТААР ЭТИГЭН НАЙДАНАБДИ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Парти хүшэр хүндэ сагта ажаллана. Энэньшье ойлгосотой. Партимнай албадан зонхилолгын гуримай түшэг тулгууринь, тэрэнэй политическэ арга оньhониинь байгаа. Тодорхой шатада зарим үрэ дүнгүүд туйлагдаhан аад, үнидэ тэрэнэй арга боломжонууд барагдаа, тэрээнhээ байтагай энэ гурим тойбо боложо эхилээ.

Албадаха гуримhаа арсаха хэрэгтэй. Харин энэмнай Ленинэй hанамжалhан политическэ манлайн анханайнь, ёhотой үүргые партида бусааха гэhэн удхатай. Парламентда гансал hуури эзэлхын түлөө тэмсэдэг парламентскэ тухэлэй бэшэ (энээнhээ уламжалуулан, хэлэхэдэ, энэнь лэ «демократическа платформотой» алгасадаг зүйлнүүдэй нэгэниинь мүн), харин общеествын түрүү хүсэн болохо парти хэрэгтэй. Тиимэhээ парти хубилгагдахадаа, нэгэшье оршоhоо гаража ошохогүй, харин өөрынгөө программна зорилгонуудые общеcтводо дурадхаха, тэдэниие бэелүүлхын түлөө идхаха, хубилган шэнэдхэлгые урагшань дабшуулхын, манай шэлэhэн социалис байгуулалтые дэмжэхэ, общеcтвые шэнэдхэхын тула үргэн зам нээхын тула олониитын дунда хүдэлмэри ябуулха байна.

Албадалгын гуримай үедэ хэгдэhэн бүхы hайн юумэн, мүн гажа буруу болгогдоhон, гашуудалтай бүхы юумэн баhал партитай холбоотой. Партиин хүтэлбэреэр бидэнэй түйлаhан бүхы юумые зарим нэгэн буруу hүргэхэ гэнэ. 72 жэл огто байгаагүй, совет хүнүүдэй бүхэли үе байгаагүй, юушье хээгүй, манай оронии хүгжөөхын тула нэгэшье зобоогүй шэнги болоно. Манай ороной нилээн хүгжэhэн дээрэhээл бидэ иимэ ехэ зорилгонуудые табиха арғатай болоо бшуубди. Бидэ үнэн сэхэ байха ёhотойбди гэжэ hананаб. Октябриин замаар партиин хэhэн бүхы юумые ёhотойгоорнь сэгнэхэ, гэхэтэй хамта hүүлшын этигэл найдал харюулагдаагүй, социалис общеcтво байгуулха талаар В. И. Ленинэй захяа заабаринууд бэелүүлэгдээгүй гэжэ мэдэрхэ ёhотойбди. Олон юумэн гажа буруу болоо, хазагайруулагдаа, партидашье сохилто хэгдэhэ гээшэ. Энэнь партида үзэгдэhэн уршаг болоно, хүнүүд тэрээндэ ехэ эрилтэ табина.

Имагтал хүсэтэй парти асуудал иигэжэ табижа, үнгэрhэн үеын баатаршалгануудые, зоболонто байдал мартангүй, партиина, үнэн сэхэ үзэл бодолтойгоор үнгэрhэн байдалаа сэгнэжэ шадаха байна. Гэхэ зуура общеcтвые эрид хубилгаха, партиие шэнэдхэхэ хэрэгтэй гэжэ бэтээр хэлэхэ аргатай байна. Бидэ мүнөө энээн дээрэ хүдэлнэбди.

Урданай онол арганууды хэрэглэдэг байhан дээрэhээ партиин хүтэлбэриин бүхы уялганууды даажа абаhан, энээнтэйнь зохиилдуулагдан, кадрнууд бүридхэгдэhэн байгаа. Эхин организациhаа эхилээд, Центральна Комитет хүрэтэр бүхы партиина организацинууд иигэжэ хүдэлдэг байгаа. Тиин мүнөө Соведүүдэй хүсэтэй боложо, шэнэ уялганууд болон харюусалгые өөр дээрээ абажа байхадань, бусад эмхинүүдэй, тобшолон хэлэбэл, экономическа эмхинүүдэй хүдэлжэ эхилжэ байхада, парти өөрынгөө шэнэ үүргые энэ общеcтводо арай шамай бэдэржэ олоно.

Үни хада ажахын хүдэлмэриин тодорхой участогуудта ерэhэн кадрнуудта ехэ хүшэр байгдана. Мүнөө үедэ шэнэ онол арганууд, шэнэ бодомжо, элдэб үзэгдэлнүүдые сэгнэлтэдэ шэнэ хандасануд хэрэгтэй болоно. Хубилган шэнэдхэлгын улам гүнзэгырүүлэгдэжэ байhан шатада дайсадтай тэмсэхэ онол аргануудые хэрэглэхэ замда дахин орохые уряалдаг хүнүүдые би хэзээдэшье дэмжэхэгүйб. Общеcтвые шэнэдхэхэ hайн hайхан зорилго тээшээ иимэ замаар дабшаха болоо hаамнай, гайтай байха. Харин манай зарим нэгэ хүнүүд иимэ арга хэрэглэхэ ехэл дуратай байдаг. Ставрополиин хизаар hахаандамни ороно. Нэгэ совхоздо бүхэли hара соо үдэр бүри түймэр гаражал байха. Энээнэй шалтагааниие бэдэрхын тула бүхы хүсөө элсүүлхэдэнь, нэгэ хүн ажаглагдаhан байгаа. Тэрэ хүн hүри галдаад лэ, hүүлдэнь бусадтай хамта түймэр унтараажа, хүхидэг байгаа бшуу.

Политикада иимэ хэмжээнүүдые хэрэглэжэ болохогүй. Харюусалгатай, социализмын үг зорилгонуудые баримталдаг, арад зондоо дүтэ, эрид шууд хүнүүд аппаратда хүдэлхэ ёhотой. Хубидаа ээлдэг, үлүү ехээр түхеэрэгдэhэн газарнуудые болюулха, хууляар тогтоогдоhонhоо бэшэ үлэмжэ булюу эрхэнүүдые болюулха хэрэгтэй. Хаа хаанагүй хуули баримталагдаха зэргэтэй. «Гдлян болон Иванов. Удаадахинь хэн бэ?» гэжэ бэшээтэй плакат хараа hэм. Иигэхэдээ Верховно Соведтэ мэдээжэ темые зүбшэн хэлсэhэн ябадалаар эдэ хүнүүд дураа гутана гээшэ ааб даа. Харин Конституциин ёhoop энэ темэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Сүүдэй зургаануудай болон прокуратурын дээдэ тушаалтадые дайраhан, засагай дээдэ зургаануудай түлөөлэгшэдэйшье гэмтэ ябадалнуудта хабаадалсаhан тухай хэлэгдэhэн дээрэhээнь, Верховно Совет, депутадууд энээниие хаража үзэг лэ гэжэ бидэ хэлэhэн байнабди. Юуб гэбэл, энэмнай гайтайхан хэрэг ааб даа.

Хүнүүдэй дураа гутаха ябадалые, шиидхэгдээгүй асуудалнуудые hамбаашалжа, өөрынгөө аша туhада хэрэглэхэ ябадал олоор үзэгдэнэ. Иигэжэ зарим хүнүүд олондо мэдээжэ болоно. Бүдүүлигээр хэлэhэнэймни түлөө хүлисөөрэйгты, дээдын зурганай хүтэлбэрилэгшэдые шангаханаар лэ «тоншоhон» хүн манай хүн гэжэ тоологдодог болоо. Энээниие дэмжэдэг хүнүүдэй дайралдадаг байhаниинь халагламаар.

hүүлэй арбаад жэлэй туршада хүтэлбэридэ хабаатай бүхы хүнүүдые хаман үлдэхэ гэхэ мэтэ үгэ хүүрнүүдые тараажа, өөhэдынгөө аша туhада хэрэглэхэ hанаатан бии. Эндэ юу хэлэлтэйб, иимэ хэтэрмэ ябуулгануудhаа революцишье эхилhэн байха. Гэбэшье hүүлдэнь иигэжэ болохогүй гэжэ ойлгоод, сэрэгэй командирнуудыешье, мэргэжэлтэдыешье бусадыешье энэ мэтээр гэмнэжэ эхилээ бэлэй.

Хуули мандаха ёhотой! Зэмэ хэhэн хүн байхал газартаа байха ёhотой. Юумэ мэдэхэгүй хүндэл адли, эшэхэ нюургүй бүдүүлиг хүн демократическа арга ябуулгануудай ашаар сэгнэлтэ абаха ёhотой. Энээнгүйгээр бидэ хэзээдэшье урдахи байдалhаа гаража шадахагүйбди. Хододоо иимээр юумэн бүтэнэгүй. Хуули хазагайруулhан хүнүүдтэ хатуу шангаар хандаха хэрэгтэй гээд hануулhан, намда хэлэгдэhэн ажаглалтанууд зүб ха. Хуули гуримгүй байдал бэшэ, харин демократическа хандалганууд мандаха ёhотой. Хэрбээ энэ шаг шууяан соо толгойн саадза хэрэглэдэг болоо hаа, ороноо бүри муудхааха байнабди.

Манай шэлэлгэ бэрхэшээл түбэгтэй, тиигэбэшье энэл замаар дабшаха хэрэгтэй, «Штабуудта» сохилто хэхэ захиралта үгыт» гэжэ намда хэлэхэдэнь, би иигэжэ харюусадагби: бидэ таанадта хуули ёhоной үндэhэ баримтануудые, демократи үгөөбди, таанад лэ шиидхэгты, hунгагты, сүлөөлэгты, хэрэгтэй болоо hаань, бүри юумэ hайнаар мэдэхэ хүнүүдые табигты, үшөө ондоо хүнүүдые зэргэсүүлэн дэбжүүлэгты. Имагтал бидэ зүб байнабди гэжэ харуулжа үгыт.

Мүнөө коммунистнууд тээлмэрдэhэн байдалhаа, окопнуудhаа гаража, ажал ябуулга эхилээ гэжэ hананаб. Энээнтэй хамта тэдэнэй дунда hанал бодолоо буураhан хүнүүд бии, зариманиинь партияа орхин гарана гэжэ баhал мэдэнэбди. Хэрбээ аша туhа багатай хүнүүдэй дээшээ гарахын тула партида ороhон хүнүүдэй гаража байхада, ехэшье аймшагтай юумэн үгы. hайн хүнүүдэй партиин зэргэнүүдые орхижо байhаниинь hанаа зобооно. Энээн тушаа эндэ бэшэгүүд ороhон байна. Тэдэниие анхаралтайгаар шагнаха, юун болооб гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй гэжэ би hананаб. Үнэн сэхэ, hайн коммунистын түлөө сагаа гамнаха хэрэггүй. Энэмнай эгээл шухала юумэн мүнөө болоно ха. Парти доторбүхы үнэн сэхэ юумээ үлөөхэ, хэрэгтэй шиидхэбэринүүдые абахын тула тэдэниие съездэ хүргэхэ ёhотойбди.

Делегадууд дороhоо коммунистнуудаар сэхэ hунгагдаха байна. Ушар иимэhээ дулыданги бэшэ хараа бодолтой делегадуудай бүридэл бидэ абаха байхабди. Ондоогоор хэлэбэл, энэмнай урданай гоё hайхан наадан бэшэ, харин партийна олониитын засаг өөрөө болоно бшуу. Тиимэhээ бидэ зүб шэглэлээр ябана гээшэбди. Съездын урда тээхи кампани, үгэ буляалдаа дамжан, съездые өөрыэнь дамжан гаража шэнэ хүсэ шадалтай, арга боломжотой болохобди гэжэ этигэнэб. Политическэ манлай байха өөрынгөө үүргые парти дүүргэхэ байха. Энээнэй түлөө теоретическэшье, үзэл сурталайшье талаар, иланга хүдэлмэриин гурим ба онол аргануудай талаар, партийна шата бүхэндэ демократическа эрхэ байдал байгуулха талаар ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй болоно. Хүнэй, коммунистын организаци доторoo эзэнби гэжэ өөрыгөө мэдэрхэ ябадал тон шухала.

Үшөө нэгэ темэ гэхэдэ, мүнөө шэнэ Соведүүд хүдэлмэриеэ эхилжэ байна гээшэ. Түбэй газарта, нютаг нютагуудта болоhон hунгалтын дүнгүүдтэ хандалга элдэб байха юм. Олохон Соведүүдэй хүдэлмэриин түрүүшын үдэрнүүдэй ажалаа эрхилэлгын асуудалнуудаар өөрсэ янзын жагсаалнууд, арсалдаанууд болоhониинь hанаа зобооно. Энэмнай юун болооб — митингнүүдэй үргэлжэлэл гү? Хэзээ манай hунгагдамалнууд бодото хэрэгүүдээ эхилхэ юм бэ?

Нүхэдүүд, үлүүсэ ехээр байдалаа муу бү болгоё. Политикын, бодото хүдэлмэриин талаар дүршэл багатай, шэнэ олон хүнүүд ерээ гээшэ, тиимэhээ тэдэ ямар ехэ юумэ зэм дээрээ даажа абаа гээшэбибди гэжэ үшөө мэдэрхэ ёhотой.

Гэбэшье энээнтэй хамта шэнэ бүридэлhөө шэнэ hанал бодолнуудыешье, шэнэ дурадхалнуудыешье хүлеэхэ бидэ эрхэтэйбди. «Соведүүдэй хүдэлмэриие байхал ёhоорынь hунгагшадай, арадай хиналта доро барижа байха, тэдэнэй зүб, хэрэгтэй үүсхэлнүүдтэ туhалха дэмжэхэ хэрэгтэй гэжэ намда hанагдана. Нэгэдэлгэ тухай бодомжолдог болоёл. Тииhээ тиитэрээ Соведүүд мүнөө эрхэнүүдэй ба нормативуудай ёhoop түлбэринүүдые абаха талаар ехэ арга боломжотойнууд болобо ха юм.

Энээнhээ уламжалан, совет хүдэлмэрилэгшэдэй салин хулhэн тухай шиидхэбэри дээрэ тогтохо дуран хүрэнэ. Энэмнай ехэ шүүмжэлэлдэ ороно бшуу. Эндэ гү, али институдта болоhон уулзалга дээрэ гү хэн нэгэн тэрэниие болюулха гэжэ дурадхаа бэлэй. Нүхэдүүд, энээниие хэхэ би дурагүй байнаб гэжэ нюусагүйгөөр таанадта хэлэхэ болоноб. Юундэ гэжэ баримталжа туршаhуу.

Бидэ иимэ байдалда ороо бди. Юуб гэхэдэл, партийна аппаратда, үнгэрхэдөө секретарьнарай гол тушаалнуудта, энэ гү, али тэрэ нютагта бодото нэрэ хүндэтэй хүнүүдые абаха аргагүй болоhон байнабди. Горкомой секретариин салин 200—350 түхэриг байха, харин шахтёрнууд 600—700 хүрэтэр түхэриг салин абаха. Бүхы коммунистнуудай этигэдэг, хүн зонтой хүдэлжэ шадаха, эрдэм hургуулитай секретарьтай байхые бидэ хүсэнэ ха юмбибди. Хэрбээ хүдэлмэреэ hэлгэхэдээ тэрэнэй салин хулhэнэйнгөө хахадые гү, али гурбанай нэгэ хубиие гээхэдэнь, яажа энэ хүниие уриха болонобши?

Энэ асуудал шиидхэхэдээ, бидэ иимэ юумэ хээбди: ЦК-гай, союзна республикануудай Центральна Комитедүүдэй, горкомуудай, крайкомуудай аппарат бага болгообди, харин сүлөөрhэн мүнгэ зөөриинь салин хулhэн дээшэлүүлгэдэ хэрэглэhэн байнабди.

Соведүүдтэшье баhал арад зоной этигэдэг, тэдээндэ түшэглэжэ боломоор, юумэ мэдэхэ мэргэжэлтэд хэрэгтэй ха юм. Иигээгүй hаа, үнэн дээрээ таhалгаряагүй митинг үргэлжэлхэ байна бшуу. Теэд 180 гү али 150 түхэригэй салинда хэниие абахабши? Ушар иимэhээ, нүхэдүүд, бидэ зүб юумэ хээбди гэжэ hананаб. Энээнhээ болохо тус асуудалые эртүүр шиидхээгүйнгөө түлөө гурба дахин олон зоной урда шүүмжэлэлдэ ороо hэмби гэжэ мэдэрнэб. Арга шадалаараа би тэрээниие барижа байгааб, харин засагай уялгануудые амяарлан хубаарилгада бидэнэй хүрэжэ ерэхэдэ, иимэ шиидхэбэри абаха хэрэгтэй гэжэ hүүлэй hүүлдэ ойлгоhон байнаб. Таанадые би этигүүлбэ гээшэ гүб, али үгы гү — мэдэнэгүйб, гэбэшье өөрынгөө хараа бодол хубилганагүйб.

Үшөө нэгэ аюул бии болонхой. Энээн тухай манай шэнэ Соведүүдые hэргылхэ ушартай. Гэнтэ районно гү, али городской Совет сугларжа, СССР-эй Верховно Соведтэл адли эрхэтэйгээр асуудал шиидхэдэг байна. Верховно Совет бии, Арадай депутадуудай съезд бии, Президент байха, правительство байха, эдэмнай тус бүхэндэ өөрын эрхэ мэдэлтэй ха юм. Республикын Верховно Совет, область, город баhал иимэ байха. Эндэ журам хэрэгтэй, Конституциие эбдэхэ эрхэ хэндэшье байхагүй. Президент байhан туладаа, хэрбээ хэн нэгэнэй Конституцяар тэрээндэ үгтөөгүй эрхэ мэдэл өөртөө абаха гэжэ мэдээ hаань, би эрид шууд энээндэ хамааралсадаг байхаб.

Өөhэдынгөө эрхэ мэдэлэй хэмжээн соо юумэ шиидхэгты, юун таанадые ханаанагүйб, ямар эрхэнүүдые үргэдхэхэ хэрэгтэйб гэжэ хөөрэлдэгты. Ёhо гуримаарнь асуудал табигты. Манайда демократическа ябуулганууд хэгдэнэ, бидэ бүхы юумэ — ямар байгууламжа байха ёhотойб, яажа тэдэ хүдэлхэ ёhотойб гэжэ бодомжолно гээшэбди. Харин Ленинградайхида адли сугларaaд, телестуди буляан абаhан ябадал шэнги юумэ хэжэ болохогүй. Харин Львовто hүмэнүүд тухай шиидхэбэри абаhан байна. Эдэмнай нютагай Соведүүдэй эрхэ мэдэлдэ үгтөөгүй ха юм. Иимэ шиидхэбэринүүд болюулагдадаг байха, иимэ ушарнуудта ямаршье депутадтай, ямаршье Соведтэй шанга хөөрэлдөө хэдэг байхабди.

• • •

Уулзалгын үедэ М. С. Горбачёв олон тоото асуудалнуудта харюусаhан байна. Манай федераци тухай, Росси болон Россин Компарти тухай олон хүн асууна гэжэ тэрэ хэлэбэ. Бидэ таанадтай эгээл орёо дэлхэй дээрэ байна бэшэ аалди даа. Манай олонациональна гүрэн тухай хэлэнэб. Эндэ бүхы асуудалнууд шиидхэгдэнхэй, тэрээгээр ехэшье анхарhанай хэрэггүй гэжэ урдань тоолодог байгаа. Бишье хубилган шэнэдхэлгын түрүүшын шатануудта энэ талаар ехэшье асуудалнууд үгы гэжэ үнэн зүрхэнhөө hанадаг байгааб. Бидэ таанадтай бултадаа иимээр лэ хүмүүжүүлэгдэhэн байгаа бэшэ аалди даа. Тииhээ тиитэрээ бусад олон шухала асуудалнууд байhан гээшэ. Гэбэшье демократиин болон олондо мэдээсэлгын эрхэ байдалда национальна hэргээлгын ябуулганууд дэлгэрээ, тиихэдээ нилээд түргэнөөр дэлгэрhэн байна. Энэ талаhаа манай федераци, Союз өөрсэ шухаг шэнэдхэлгын үе шатада ороо гээшэ. Уг удхаараа ехэ hайн энэ ябуулганууд нацинууд хоорондын харилсаануудта ехэ гээгдэл асараа, бэрхэшээл түбэгүүдые бии болгоо. Нэн түрүүн сепаратизм, национализм болоно.

Нацинууд хосрондын харилсаануудай хурсадалгатай, хёмороо зүришэлдөөнүүдтэй бидэ ушарhан байнабди. Эчэ «импери» hандаран хосорог лэ гэжэ зариман, харин бусадынь — Горбачев, хүтэлбэри юугээ харадаг юм бэ, бултаниие үнинэй hууридань табихгар болонхой, шанга гараар гурим тогтоохоор болоо гэхэ мэтээр хэлэдэг байна.

Энэньшье, тэрэньшье гүнзэгы политикатай таарангүй. Би ород, совет хүн хадаа, политическэ ажал ябуулагша хадаа иимэ хэтэрмэ хандалганууды зүбшөөхэгүй байнаб. Хэдэн зуун жэлдэ тэрээн тээшэ бидэнэй дэбшаhан, Совет Социалис Республикануудай Союз гэжэ бидэнэй нэрлэдэг тэрэ айхабтар ехэ дэлхэйе мэдэрэлгэ ород болон манай бусад арадуудай ухаан бодолдо, шуhа мяханда нэбтэрэнхэй ха юм.

Манай федерациие гүнзэгыгээр хубилгаха хэрэгтэй гэжэ мэдэрэлгэhээ эхи абадаг национальна политикын хэмжээн соо РСФСР-тэшье шэнэдхэлгын ябуулганууд хэгдэхэ юм. Ород арадта, Россин Федерациин бүхы арадуудта бусад республикануудтай өөрынгөө республикын харилсаа холбоонуудые хүгжөөхэ талаар зарим тэды hанаагаа зобоhон ябадал бии байна. Иимэ асуудалнуудые Россин арадуудай аша туhада, Союзай аша туhада шиидхэхэ хэрэгтэй. Хэрбээ россинхидай hайн байхада бусад бүхы арадуудшье hайн байха болоно ха юм. Тон иимэ эрьесын холбоон баhал, бии бшуу. Өөhэдөө россинхид оронойнгоо урдахи өөрынгөө үүргэ ба харюусалгые ойлгоно, нэгэдүүлхы өөрынгөө уялгаhаа холодохогүй байха гэжэ hананаб.

Манай олонациональна, хүсэн түгэс гүрэниие байгуулгада россинхидай оруулhан бодото хубита айхабтар ехэ юм. Гансашье Октябриин hүүлээрхи жэлнүүдтэшье бэшэ, мүн урда тээхи хэдэн зуун жэлнүүдэй үедэ hайн hайхан хүсэлэлэй, хани нүхэсэлгын мэдэрэлэй, бусад арадуудай хүндэлдэгэй асари ехэ нөөсэ баялигтай гэжэ тэдэ харуулhан байна бшуу. Сар зуурын хөөрүү ябадалда бү абтаял. Манай федерациие хубилган шэнэдхэе, Совет Социалис Республикануудай шэнэдхэгдэhэн Союз тухай бодомжолдог болоёл. Шэнэдхэлгын үзэл бодолые бэелүүлгэдэ туhа хүргэдэг бүхы юумэн россинхидайшье аша туhануудта харюусана ха юм. Энээнhээ эхи абаха хэрэгтэй.

Мүнөө парти тухай хэлэхэмни, В. И. Ленин федерализмые эрид буруушеадаг hэн. Ажалша зониие революциин зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ нэгэдүүлхэ, национальна ба интернациональна бүлэгүүдые нягтаруулан холбохо нэгэн бүхэли парти байгуулхын түлөө оролдодог байгаа. Компартиин энэ үүргэ тухай Россиншье партийна организацинуудта мартажа болохогүй. Эдэ бүхы асуудалнууд тухай нэгэтэ бэшэ бодожо үзэhэн байхабди. Гэбэшье коммунистнуудай хүсэлэл оролдолгонуудые хараада абажа, Центральна Комитедтэ хэлсэhэнэйнгээ ёhoop болоhон байнаб: Россин Федерациин партийна организацинуудhаа hунгагдаhан КПСС-эй XXVIII съездын делегадууд съездэ ерэхынгээ урда тээ Россин партконференцидэ сугларжа, юу хэхэ байhан тухайгаа зүбшэн хэлсэг лэ. Тиигэжэ энэ конференцидэ бэлдэлгын үедэ бүхы юумэн тухай hайнаар бодожо үзэе. Тиимэhээ мүнөө дээрээ ямар нэгэ юумэн тухай эсэслэн бү хэлэе.

Партиин хуби заяан тухай, тэрэнэй хайшаа байха тухай эндэ хэлэгдэнэ гээшэ. Бидэнэрэй РКП бии болгоходомнай, национальна партийна организацинуудаараа хубааран тараха hанал бии боложо, парти бүхэн бэээ даагаад ажал ябуулгаяа эрхилэг лэ гээд хүсэжэ болохо. Иигэбэл Ленинэй захиhан захяануудhаа холодохобди, мүнөө болотор үнэн сэхэ байhан юумэнhээ арсанабди.

Ленинградта болоhон эдэбхи үүсхэлэй съездэ ямараар хандадаг байhан тухайгаа хэлэхэмни. Россин партийна организацинуудай хуби заяанай түлөө ехээр hанаагаа зобоhон ушар коммунистнуудай энэ съездэ сугларха гол шалтагааниинь болоо. Тиимэhээ РКП бии болгохо тухай асуудал гараhан байна. Россин парти бии болгоhоной ашаар КПСС-ые улам бата бэхи болгохо арга бии гээд олон зон бодомжолно. Энээнhээ уламжалан, тэдэнэй hанаашалганууды болон зорилгонуудые ямар нэгэ hэжэг доро оруулнагүйб. Харин КПСС-эй ЦК-тай зүбшэнгүй, КПСС-эй ЦК-hаа гадуур, партиин Уставые тоонгүй үнгэргэхэдөө партийна олонхи организацинуудай зүбшөөгөөгүй байхадань, эдэ бүгэдые бэелүүлхые hэдэхэ гээшые, иимэ онол аргануудые тон зүб гэжэ hанахагүй байнаб.

Энээнhээ гадна КПСС соо ямаршье дотоодын эмхи журамтай эмхидхэлэй байгууламжануудые бии болгохо, партиие амяарлан hандаргаха шугам баримталха гээшые би мүн лэ дэмжэхэгүйб. Нюулта ноолтогүйгөөр, үнэн сэхээр, нүхэрэй ёhoop партийна үгээ андалдалгые дэмжэдэгби. Иимэл аргаар бүхы асуудалнуудые — болохоёо байhан съездтэй холбоотой теоретическэ болон политическэ, партийна байгууламжын болон үзэл сурталай асуудалнуудые залан шуудаар тодоруулжа болохо байна.

Экономикые хүдөө нютагуудтэшье эрьюулхэ тухай асуудалнуудта харюусахадаа, экономическа реформые түргэдхэлгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэнэйнгээ hүүлээр Президентскэ Соведэй үзэмжэдэ эдеэ хоолой асуудал табиха гэhэн шиидхэбэри абтаа гэжэ М. С. Горбачев тэмдэглээ.

«Магад Президентын засаг захиргаан бии болгохо саг ерээ гү?» — гэhэн асуудал гараа. Иимэ дурадхалнууд, үнгэрэхдөө эрилтэнүүд олоор ороо. «Зай, Михаил Сергеевич, бидэнэр Танда Президентын эрхэ түлөөлэлгэнүүдые үгөөбди, тэрэниемнай хэрэглэгты», — гэдэшье хэлэнэ. Президентын эрхэ түлөөлэлгэнүүдые абахада, эдэ уялгануудые үндэр харюусалгын мэдэрэлтэйгээр дүүргэхэ, харин засагаар hаадаха гэжэ абаагүй гээд ойлгоошоб. Иланга манай орон шэнги иимэ ехэ гүрэн соо.

Соёлой, экономическа болон политическэ үйлэ хэрэгүүдтэшье федерациия хүгжөөлгын, шэнэдхэлгын замаар бидэнэр урагшаа дабшахабди. Тиихэдээ шэнэдхэгдэhэн союзай оршом соо союзна республикануудай бэээ дааhан гүрэнүүд боложо ажал ябуулгаяа эрхилхынь тулада оролдохобди. Тэрэл зуура зарим эрхэнүүдээ өөhэдөө мэдэжэ, hайн дураараа, сугтаа хэлсэhэнэй үндэhэн дээрэ түбтэ үгэхэ болоно гээшэ. Харин түбынь үйлэ хэрэгүүдэй таарамжатай hайнаар хүгжэхэ арга боломжо хангаhан хуулита, экономическа, политическэ юрэнхы эрхэ нүхэсэлнүүдые бии болгохо ёhотой болоно. Шэнэ шатада, союзна дэлгүүрэй шатада оролго болон тэрэниие бии болголго манай федерациие улам ехээр бэхижүүлхэ.

Гдлян болон Ивановай хэрэг тухай өөрынгөө hанамжа хэлэхыемни намда ороhон бэшэгүүдэй нэгэн соо гүйhэн байна. Эдээн тухай хубиингаа hанамжа хэлэхэгүйе оролдоhоймни таанад обёордог байгаа ёhотойт. Зүгөөр тэдээн шэнги замбуугаар бэээ абажа ябаха гээшэ манай общеcтводо таарахагүй ябадал мүн. Коррупцида эсэргүүсэн тэмсэл ябуулаа гээд харахада, зарим талаhаа тэдэнэр зүб юм. Гдлянгай бүлэгэй хэhэн хүдэлмэриин үндэhэн дээрэ олон сүүдэй заседанинууд үнгэргэгдөө, арестовалагдажа, сүүдтэ үгтэhэн эдилгэ абагшад зэмээ амасажа, түрмэдэ hуулгагдаhанхай. Энэ бүлэгэй ябуулжа байhан хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэhээр. Тиимэhээ энэ хэрэг эсэстэнь хүргэхэ шухала. Эдилгэ абалгатай, хомхой хобдог зонтой, эмхидхэгдэмэл гэмтэ ябадалнуудтай тэмсэл улам шангадажа байна гээд Верховно Соведэй сесси дээрэ хэлэхыень дуулаhан байгаа ёhотойт. Энэ хэрэгтэ хэрэг байдал

БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН НЭГЭ МАНДАДТАЙ hУНГУУЛИИН ОКРУГУУДТА КПСС-эй XXVIII СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДУУДТА КАНДИДАДУУДЫЕ БҮРИДХЭЛДЭ АБАhАН ТУХАЙ ОКРУЖНОЙ hУНГУУЛИИН КОМИССИНУУДАЙ МЭДЭЭСЭЛ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Волков Андрей Леонидович — ВЛКСМ-эй обкомой секретарь, 1958 ондо түрэhэн, 1983 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Коренев Александр Степанович — КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь, 1947 ондо түрэhэн, 1975 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Музыка Юрий Владимирович — СССР-эй Госстандартын стандартизациин ба метрологиин Буряадай түбэй директор, 1933 ондо түрэhэн, 1962 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Пытин Иван Митрофанович — Буряадай АССР-эй Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ, 1937 ондо түрэhэн, 1961 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Рябицкий Геннадий Васильевич — хүүргэ баридаг 34-дэхи отрядай котельнэ цехэй механик, 1950 ондо түрэhэн, 1979 онhоо партиин гэшүүн, тусхай дунда hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Тимин Сергей Александрович — Буряадай АССР-эй профсоюзуудай соведэй түрүүлэгшын орлогшо, 1937 ондо түрэhэн, 1964 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Фролов Дамнин Шагдурович — Зүүн Сибириин технологическа институдай ректор, 1925 ондо түрэhэн, 1951 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Худугуев Владислав Спиридонович — «Буркоопсоюзай» правлениин түрүүлэгшэ, 1932 ондо түрэhэн, 1965 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Юдаев Виктор Сергеевич — «Бурятглавснабай» автотранспортна предприятиин жолоошодой бригадир, 1957 ондо түрэhэн, 1985 онhоо партиин гэшүүн, дунда hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

hУНГУУЛИИН МУХАР-ШЭБЭРЭЙ 6-дахи ОКРУГ

Гулгонов Валерий Енжапович — арадай депутадуудай Бэшүүрэй районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, 1950 ондо түрэhэн, 1975 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Бэшүүр hуурин.

Мурзин Петр Григорьевич — Мухар-Шэбэрэй районой «Ленинский путь» газетын редактор, 1940 ондо түрэhэн, 1962 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Мухар-Шэбэр hуурин.

Разуваев Амос Климович — Бэшүүрэй районой Бэшүүрэй совхозой директор, 1937 ондо түрэhэн, 1965 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Шэбэртэ hуурин.

Трофимов Василий Иннокентьевич — КПСС-эй Тарбагатайн райкомой нэгэдэхи секретарь, 1937 ондо түрэhэн, 1966 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Тарбагатай hуурин.

hУНГУУЛИИН СЭЛЭНГЫН 7-дохи ОКРУГ

Дашамолонов Владимир Банзаевич — Ивалгын ОПХ-гай парткомой секретарь, 1954 ондо түрэhэн, 1980 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Ивалга тосхон.

Денисенко Виктор Николаевич — Ивалгын оньhожоруулагдамал ой модоной ажахын харуулдалгын цехэй бригадир, 1960 ондо түрэhэн, 1985 онhоо партиин гэшүүн, дунда hургуулитай, Улаан-Үдын Солдатский посёлок.

Иванов Виктор Валентинович — Холбоолжоной уурхайн парткомой секретарь, 1951 ондо түрэhэн, 1978 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Гусиноозерск хото.

Прокосов Геннадий Игнатьевич — Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, 1937 ондо түрэhэн, 1965 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Ташар hуурин.

Шадаев Петр Владимирович — Ивалгын районой «Байгал» учхозой мал адуулагша-арендатор, 1953 ондо түрэhэн, 1981 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Гүрэльбэ hуурин.

hУНГУУЛИИН ХЯАГТЫН 8-дахи ОКРУГ

Булдаев Сергей Николаевич — Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ, 1935 ондо түрэhэн, 1961 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Нуртыков Владимир Фартовичи — Хяагтын районой Ехэ-Нугын совхозой директор, 1950 ондо түрэhэн, 1975 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Ехэ-Нуга hуурин.

Хандуев Владимир Сурунович — КПСС-эй Зэдын райкомой секретарь, 1950 ондо түрэhэн, 1976 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Петропавловка hуурин.

hУНГУУЛИИН ЗАГАРАЙН 9-дэхи ОКРУГ

Булдаев Владимир Романович — КПСС-эй Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь, 1948 ондо түрэhэн, 1977 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Загарай тосхон.

Найчукова Светлана Ивановна — Загарайн бройлерно шубуунай фабрикын директор, 1942 ондо түрэhэн, 1970 онhоо партиин гэшүүн, тусхай дунда hургуулитай, Усть-Брянь hуурин.

Антонов Николай Михайлович — КПСС-эй Прибайкалиин райкомой эмхидхэлэй таhагые даагша, 1952 ондо түрэhэн, 1978 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Турунтаево hуурин.

hУНГУУЛИИН ЗАХААМИНАЙ 10-дахи ОКРУГ

Морозов Валерий Иванович — СССР-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай парткомой секретарь, 1949 ондо түрэhэн, 1972 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Закаменск хото.

Саганов Владимир Бизьяевич — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, 1936 ондо түрэhэн, 1963 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

hУНГУУЛИИН КАБАНСКЫН 11-дэхи ОКРУГ

Ананин Алексей Дмитриевич — Сэлэнгын ЦКК-гай парткомой секретарь, 1953 ондо түрэhэн, 1979 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Селенгинск посёлок.

Бусовиков Виктор Андреевич — Кабанскын районой Хандалиин совхозой директор, 1936 ондо түрэhэн, 1975 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Шергино hуурин.

Владимирова Галина Васильевна — Кабанскын агропромбанкые эрхилэгшэ, 1948 ондо түрэhэн, 1983 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Кабанск hуурин.

Линхоев Леонид Базарович — КПСС-эй Кабанскын райкомой хоёрдохи секретарь, 1952 ондо түрэhэн 1978 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Кабанск hуурин.

Федосеева Светлана Алексеевна — Кабанскын Шигаевын дунда hургуулиин багша, 1939 ондо түрэhэн, 1965 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Шигаево hуурин.

Чебатков Николай Алексеевич — ВСЖД-гэй электрын элшэ хүсөөр хангадаг Мысовая дистанциин начальник, 1948 ондо түрэhэн, 1976 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Бабушкин хото.

hУНГУУЛИИН БАРГАЖАНАЙ 12-дохи ОКРУГ

Алексеев Юрий Игнатьевич — КПСС-эй Хурамхаанай райкомой нэгэдэхи секретарь, 1938 ондо түрэhэн, 1977 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Курумкан hуурин.

Базаров Вандан Бадмаевич — Эб найрамдал хамгаалгын Советскэ комитедэй ба эб найрамдалай фондын Буряадай таhагай түрүүлэгшын орлогшо, 1927 ондо түрэhэн, 1946 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Малыгин Геннадий Феоктистович — КПСС-эй Баунтын райкомой нэгэдэхи секретарь, 1940 ондо түрэhэн, 1965 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Багдарин посёлок.

hУНГУУЛИИН ХОРИИН 13-дахи ОКРУГ

Албашеев Константин Андаевич — КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь, 1938 ондо түрэhэн, 1963 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Улаан-Үдэ хото.

Лубсандоржиев Константин Доржиевич — КПСС-эй Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь, 1932 ондо түрэhэн, 1955 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Хэжэнгэ hуурин.

Потеев Цыдып Казанович — Хэжэнгын районой Загаhатын совхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир. 1940 ондо түрэhэн, 1974 онhоо партиин гэшүүн, тусхай дунда hургуулитай, Загаhата hуурин.

Цыбикжапова Лидия Даржаевна — Яруунын районой «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ, 1937 ондо түрэhэн, 1962 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Үльдэргэ hуурин.

Ширабдоржиев Цыремпил Жигжитович — Хориин районой Үдын совхозой директор, 1933 ондо түрэhэн, 1958 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Удинск hуурин.

hУНГУУЛИИН СЕВЕРОБАЙКАЛЬСКЫН 14-дэхи ОКРУГ

Бессолов Владимир Аслан-Бекович — мэргэжэлүүлэгдэhэн барилгын «БАМтоннельстрой» управлениин начальник, 1939 ондо түрэhэн, 1966 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Нижнеангарск хото.

Малинников Алексей Павлович — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 694-дэхи СМП-гэй начальник, 1946 ондо түрэhэн, 1968 онhоо партиин гэшүүн, тусхай дунда hургуулитай, Таксимо посёлок.

Нихланов Владимир Матвеевич — КПСС-эй Северобайкальскын горкомой хоёрдохи секретарь, 1945 ондо түрэhэн, 1974 онhоо партиин гэшүүн, дээдэ hургуулитай, Северобайкальск хото.

Шельмук Николай Иванович — Северобайкальск станциин локомотивна депогой машинист-инструктор, 1955 ондо түрэhэн, 1983 онhоо партиин гэшүүн, дунда hургуулитай, Северобайкальск хото.

КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудые hунгаха hунгалта үнгэргэхэ талаар областной партийна организациин комисси.

ГАЗАР ЯАЖА АБАХАБ?

тай байһан. Харин мүнөө тэрэ хорюул болюулагдаа. Зуһалангай газар хүдөөдэ абаха гэбэл, нютагай Соведэй гүйсэдкомдо хандаха хэрэгтэй. Тиигээд газарай участогай хэмжээн зургаан соткоһоо дээшэшье байжа болохо юм. Хэрбээ тэндэхи колхоз гү, али совхоздо ургуулһан продукциингаа зарим хубиинь худалдажа байха гэжэ хэлсээһаа, ехэшье газар абахадань болохо юм.

Зүгөөр нэгэ иимэ юумэ анхарха хэрэгтэй. Газар тухай союзна хуули мартын 15-һаа хүсэндөө ороо. Харин газарай республиканска кодекснууд үшөө зохёогдоһоор байна бшуу. Тиимэһээ газар үгэхэ гуримай гүйсэд тогтоогдотор, сельсоведүүдтэ хандахаяа ехэ яараһанай хэрэгтүй.

«Волгастальмонтаж» гэжэ Саратовай трестын инженер Н. Савельев болон бусад зуһалангай газар хүдөөдэ абабалнай, городоймнай байра мандаа үлэхэ гү гэжэ асууна. Үлэхэ гэжэ харюусан, тэдэнэй һанаа амаруулаа. Харин Тульска областиин Алексино хотын пенсионерка Т. Белер гэгшэ газарай түлөөһэн ямар байха гээшэб гэжэ һанаата болонгёор асууна. Тэрэнь балай ехэ байхагүй, мүнөө бууса шадарай участогай түлөө абтадаг түлөөһэнтэй адлишуу хэмжээтэй байха бээз гэжэ һанагдана. Зүгөөр союзна республика бүхэндэ налогой хэмжээн ондо ондоо байха юм гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Манай обществодо шэнэ үзэгдэл болохо өөһэдымнай фермернүүд гараханьгээшэ. Бидэ тэдэндэ эгээл ехээр найданабди. Фермер болохо хүсэлэнтэйшүүл ехэл олон юумээр һонирхоно: газар хаана, хайшан гэжэ, ямар хэлсээтэйгээр үгтэхэб ямар хүнгэлэлтэ, урьһаламжа байхаб г. м. Тиигээд колхоз, совхозууд өөһэдтөө эгээл һайн газараа үлөөгөөд, харин фермернүүдтэ муу газараа түлхихэеэ һанахагүй юм бээз гэжэ олон хүн һанаашархана. Жэшээнь, москвич Н. Сак гэгшэ Москва шадар тиимэл байха гэжэ бага этигэшэнхэй. Харин би һанажа байһанаа тэрээндэ сэхэ уруунь хэлээ һэм: газар ехэ байха, тэрэниие абаха дуратайшуул тиимэ олон байхагүй. Фермер болохо гээшэмнай бэлэн хэрэг бэшэ. Илангаяа тэрэ хэрэгэй эхилжэ байгаа мүнөө шатада.

Тиигээд фермертэ газар хаанаһаа абажа үгэхэ болоноб? Сыктывкарай газар эсхэмжэлэгшэ А. Козлов энээн тушаа иигэжэ һанамжална. Юун бэ гэхэдэ Хууляар хоёр зам хараалагдаһан байна. Нэгэдэхинь хадаа колхозник хубита газараа абаад, колхозһоо гараха эрхэтэй. Хоёрдохинь ямар бэ гэхэдэ, городһоо гү, али юрэ ондоо тээһээ ерэһэн хүндэ нөөсэ газарай жаса гэдэгһээ газар үгтэхэ ёһотой юм. Ушарынь хадаа олон ажахыда хүдөө ажахын газар ехэ мууса эдлэгдэдэг байна бшуу. Мүнөө тиимэ аша үрэ багатайгаар ашаглагдадаг газар ажахыһаа хаһагдажа, нютагай Соведүүдтэ үгтэдэг болохо. Тиин эдэнь эндэ тэндэ байһан таһархай удархай газар бэшэ, харин үргэлжэ сулагы газарнууд байха ёһотой. Фермернүүд эндэ бүлэглэн һуурижажа, дуратай байбал бүхэли хамтаралнуудые байгуулхадань болохо юм.

Ондоо нютагуудта нүүн ошохо талаар ямар нэгэн хизаарлалтанууд байха гү гэһэн асуудал гарана. Жэшээнь, Ташкентдэ һуудаг барилгашан А. Чвокин Хара бэшэ хүрьһэтэ нютаг ошожо, таряашан болохо дуратай. Харин москвич В. Сорокин Хойто Кавказ ошохо һэм гэнэ.

Энээн тухай юун гэжэ хэлэлтэйб гэхэдэ, түрүүн нөөсэ жасын газар хаа хаанагүй бии болгохо, тиигэһэн хойноол хаана сүлөө газар бииб гэһэн мэдээнүүдые толилхо ёһотойбди. Тэрэнэй һүүлээр лэ дуралаһан районгоо газар абахые оролдоходо болохо байна. Гэбэшье газарые абахам гэһэн хүндэл бэшэ, харин имагтал конкурсно үндэһөөр үгэхэ хэрэгтэй гэжэ һананаб. Таряашан болохо дуратайшье һаа, тэрэ ажалые хэжэ шадахагүй байжа болохо бшуу, һанаан байбашье, һоёо хүрэнэгүй гэжэ дэмы дэмы хэлсэдэггүй.

Хүнгэлэлтэнүүд тухай хэлэе. Тэдэнэй нэгыень илгажа хэлэбэл, таряашадай шэнэ ажахынууд газарай түлөө налогһоо гурбан жэлэй туршада сүлөөлэгдэхэ юм. Харин тус тус республиканууд хүнгэлэлтэнүүд ондо ондоо байжа болохо.

Харин урьһаламжанууд тухай хэлэбэл, энэ фермер бүхэндэ хэрэгтэй болохо бээз. Теэд энэ талаар шиидхэгдээгүй асуудал олон. Тусхайлбал, урьһаламжа ямар хэмжээтэй байхаб гэһэн асуудалаар мэргэжэлтэдэйшье дунда нэгэ һанамжа үгы. Мүнөө үеын фермерскэ ажахы байгуулхын тулада тэдээндэ 50-һаа 300 мянган түхэриг хүрэтэр мүнгэн хэрэгтэй гэжэ тэдэнэр тоолоно. Энэмнай ажахыгаа ёһотоор эхилхэдэнь хэрэгтэй болохо. Теэд урьһаламжа миин лэ үгэхэ гэжэ яахаб? Тэрэ шэнэ мүндэлһэн фермерэймнай нэгэ-хоёр жэл болоод панхарууташоо һаань тэрэ мүнгыень хэн бусаахаб?

Зарим областьнуудта малай байрануудые бусадһаа урид арендээр үгэжэ эхилһэн юм. Эндэ бии болоһон дүй дүршэл ашаглажа болохоор ха. Эндэ арендаторнуудай районой болон областной эблэлнүүд ба ассоциацинууд зүн дэгээн бии болоһон юм. Эдэнь лэ үри түлэхэ хэрэгые гар даажа абадаг байна. Хүл дээрээ бата гараһан фермернүүдынь шэнэ фермерэй түлөө хүдэлхэгүй зөөреэрээ харюусаха, буруу һүрөө һаань, үриинь лаб түлэхэ найдамжа үгэхэ болоно.

Олон хүн нютагай засагай эсэргүүсэлтэ хэхэ байһан тухайнь хэлэнэ. Кишинёвто һуудаг юрист В. Кодряну газар тушаа ехэ удаан тоосолдоһон, буляалдаһан тухайгаа хөөрэнэ. Иимэ ушарта арадай сүүдтэл хандагты гэхэһээ ондоо юумэ хэлэжэ шадахагүй байнаб. Сүүд лэ зүб буруунь шиидхэхэ ха юм.

Үшөө нэгэ зүйл байна. Зарим бэрхэшүүл өөрынгөө фермэ дээрэ нэгэ багахан огородой газархан лэ нюдэ бүглэхын тэдысэ хахалаад, бэшэ газар дээрэ гадаадынхидэй байха томо гэгшын пансионат барижархёод, байлгаһанайнгаа түлөө валютаар мүнгэ абадаг байгаа һаань, яаха болоноб?

Тэрэ хамаагүй. Нэхэдэ болохо. Гансал нютагай Соведэй зүбшөөлөөр тэрэ участок дээрэ пансионат барихаар хараалагдаха ёһотой. Харин засагые мэхэлээд, газараа данса документнүүдтэ хэлэгдэһэнһээ ондогоор гү, али ашаг үрэгүйгөөр ашаглажа байбал, газар эдлэхэ эрхэһээ хаһагдаха юм.

Һүүл дэруулан хэлэхэ юумэн юун бэ гэхэдэ, мүнөө газар абахань нилээд бэлэн болобо гээшэ. Теэд тэндэ бодото эзэн боложо хэр шадахабиб гэжэ өөрһөө дахин дахин һураха хэрэгтэй.

АПН.

ГҮНЗЭГЫГӨӨР ШЭНЖЭЛХЭЭР БОЛОНХОЙ

Социализмын үедэ нацинууд бэе бэедээ улам ойро дүтэ боложо тэдэнэй хоорондо хани барисаанай болон бэе бэедээ туһалалсалгын харилсаан тогтожо, үндэһэ яһатад нэгэдэн ниилэжэ хүгжэдэг гэжэ урдань үнэнхэ этигэдэг байгаабди. Теэд энэмнай тиимэ бэшэ гэжэ шэнэдхэлгын үедэ бодото байдал харуулба бшуу. Тиимэһээ национальна асуудалай урдань ехэ анхараггүй байһан талыень мүнөө түбхын түрүүндэ шэнжэлхэ ёһотой болонобди.

Тусхайлбал, СССР-тэ 160 гаран хэлэнүүд бии юм. Эдэнэй олонхидынь һалбаран хүгжэжэ байна, үсөөхэн бага хэлэнүүдынь лэ орхигдожо, тиимэ хэлэтэн ондоо, ехэ хэлэнүүдтэ ороно, энэнь түрүү юумэн гээшэ гэдэг байгаабди. Харин мүнөө үсөөн тоото арадуудай яряанай хэлэнүүд һүнэжэ эхилэнхэй, энээниинь болюулжа, тэдэ хэлэнүүдые һэргээн хүгжөөхэ ёһотойбди гэлсэдэг болонхой. Зүгөөр тэдэ һүнэжэ байгаа хэлэнүүдые абархын тулада юу хэхэ ёһотойб, тиигээд тэдэниие абарһанай хэрэг бии юм гү гэһэн асуудалнууд огто шэнжэлэгдээгүй.

Үгышье һаа национальна психологи гээшые «хуурмаг эрдэм» гэжэ тоолоод, энэ талаар юушье хээгүй байнабди. Теэд СССР-эй олон арадууд сэдьхэл бодолой талаар хоорондоо ямар илгаатайб, жэшээнь ород болон эстон арадууд юугээрээ илгарнаб гэжэ тусгаар шэнжэлэлгэ хэхэ ёһотойбди.

Арадуудай хаана һуудагыень харуулһан этническэ карта табиха хэрэгтэй. Энэ хадаа асари ехэ ажал юм. Юундэб гэхэдэ, үсөөн тоотошье арад аад, элдэб олон республика соо һуудаг байна бшуу.

Урдань элдэб үндэһэ яһатадай туйлалтануудыень лэ тобойлгон харуулхые оролдодог байгаабди. Харин дутуу, муу талануудынь анхарагдадаггүй, һэн. Теэд жэшээнь, Казахстан болон Дунда Азида феодальна болон феодализмһаа урдахи байгуулалтын үлэгдэлнүүд байһаар ха юм. Барга бүдүүлиг заншалнууд дайралдадаг шуу. Энээниие шэнжэлхэ хэрэгтэй.

Бидэнэр урдань өөһэдынгөө социалис дүй дүршэлые эгээл һайн гэжэ тоолоод, национальна политикын талаар хилын саана юу хэгдэжэ байһыень хайхардаггүй байгаабди. Энэ дутагдалаа усадхаха зэргэтэйбди.

Национальна болон интернациональна гээшэ ямар харилсаатайб гэжэ шэнжэлхэ шухала. Арадуудай интернациональна холбоон улам ургэдэн, экономикын болон бусад талаар нэгэдэлгын зүйлнүүд улам элеэр үзэгдэнэ. Иимэ эрхэ байдалда хэлэн болон өөрсэ соёл культура яажа хүгжөөгдэхэ, патриотизм гээшэ ямар байха ёһотойб гэжэ хараха зэргэтэйбди.

Эдэ болон бусад асуудалнуудые шэнэ бодомжын үндэһөөр, шэнээр хандан гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ саг тулажа ерээ, Национальна асуудалай шиидхэлгые хубхай шүүмжэлээд һууханьаюултай. Кризисые дабан гараха бүтэмжэтэй һайн алхамууд хэгдэхэ ёһотой.

Евгений ТРОИЦКИЙ,
философиин эрдэмэй доктор.
(АПН).

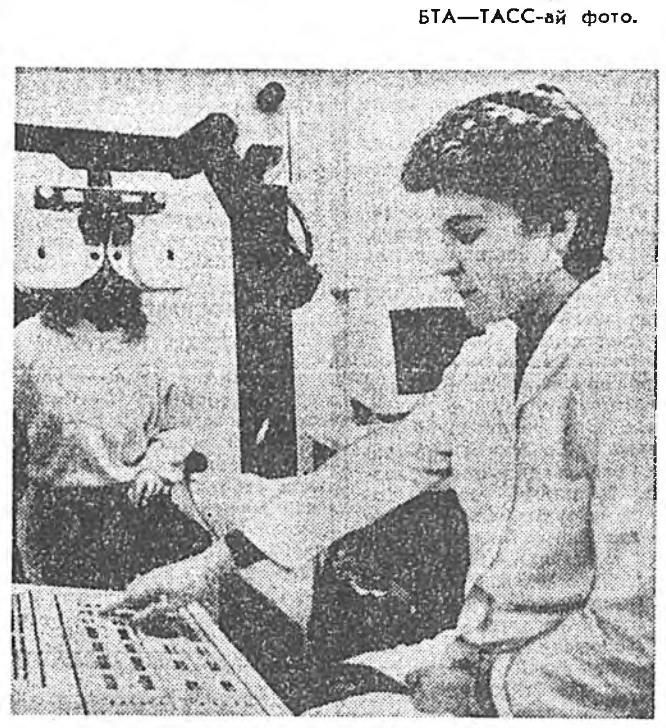

АПРЕЛЬ 1990 ОН

Нюдэнэй микрохирургиин болгар-совет хамтын предприяти байгуулха тухай протоколдо 1988 оной июнь һарада гар табигдаһан юм. «Балкантурист» фирмэ болон «Нюдэнэй микрохирурги» гэһэн эрдэм-техникын һалбаринууд хоорондын совет комплекс тэрээндэ хабаадана. Болгар ба гадаадын эрхэтэдтэ офтальмологическа туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор «Боноф» фирмэ байгуулагдаа һэн. Уласхоорондын «Албена» курортдо тэрэ оршодог, ажахын тоосооной болон өөһэдынгөө мүнгөөр өөһэдыгөө хангаха гуримаар хүдэлдэг юм. Ерээдүйдэ шэнэ больница баригдаха, совет талынхид тэрэнэй проектые зохёохо, хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдээр хангаха байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мүнөөнэй аппаратура үбшэн тодорхойлжо, аргалхада туһалдаг.

БТА—ТАСС-ай фото.

ХАМТЫН ПРЕДПРИЯТИ

Эрдэм, техникын туйлалтануудые арадай ажахыда нэбтэрүүлхэ талаар бидэнэр баруунай оронуудһаа гээгдээбди. Энээниие усадхаха нэгэ зам хадаа гадаадын фирмэнүүдтэй хамтын предприяти байгуулха ябадал болоно. Ушар юуб гэхэдэ, тэдэ фирмэнүүд эрдэм, техникын туйлалтануудые яажа хэрэглэхые бидэндэ бодото дээрэнь харуулна бшуу.

Жэшээнь, ехэ хэмжээнэй фанерэ гаргаха хамтын совет-финн завод Новгородто ашаглалгада оруулагдаханьн. Манай оронoй иимэ предприятида 2000 хүн хүдэлдэг юм. Харин дурсагдаһан хамтын предприятиин гүйсэд оньһожоруулагдаһан ушарһаань тэндэ ойроодоол 360 хүн ажаллаха. Продукцинь Финляндиин, ондоо оронуудай, мүн СССР-эй дэлгүүрнүүдтэ худалдагдаха. Энэ үйлэдбэринь үлөөдэһэ үлэгдэл гаргахагүй, тиимэһээ оршон тойронхи байгаалида хоро хүргэхэгүй.

Нэгэ үедэ Новгородые Выборг, Находко хотонуудтай хамта хэнэйшье сүлөөтэйгөөр олзотой предприятинуудые байгуулхадань болохо хото гэжэ соносхохо гэһэн дурадхал засагай газарһаа ороһон юм. Теэд Новгородой элдэб эмхинүүд энээниие эрид буруушаажа, бидэнэр Новгородой нэнгин газарые хилын саанахи зайгуулнуудта худалдуулхагүйбди аралжаа наймаашад болон хариин мүнгөөр бэеэ худалдадаг эхэнэрнүүдээр хотоёо дүүргүүлхэгүйбди, бидэ өөһэдынгөө асуудалнуудые өөһэдөө шиидхэхэбди гэһэн юм. Теэд энэ хэлээшэнь хэр хүсэлдэхэб гэһэн һэжэг түрэнэ. Тусхайлбал, гэр байра бариха 1989 оной гурбан кварталай түсэб ойроодоол 49 процентээр, үхибүүдэй эмхи зургаа —39, больница —18,5 процентээр дүүргэгдэһэн байгаа. Эртэ урдын ордон гэрнүүдые һэргээхэ ябадал ахир байдалтай. Харин сүлөөтэй зоно болоо һаань, гадаадын капитал хабаадуулагдаха байгаа.

Сэхыень хэлэхэдэ, сүлөөтэ зоно тухай проектдэ эсэргүүсэгшэдэй хараа бодолынь гайхуулна. Олон зуун жэлэй урда Волхов мүрэнэй эрье дээрэ байдаг Агууехэ Новгород Швеци, Дани, Германиин хотонуудтай худалдаа наймаа эрхилжэ, айхабтар ехэ олзо оруулжа байһан юм. Харин аралжаа наймаашад, янхан эхэнэрнүүд городоор дүүрэшэхэ гэжэ айһан тушаань хэлэбэл, милициин мэдээнэй ёһоор, тэдэнь мүнөөшье дүүрэн юм гэнэ бшуу.

Рудольф ХИЛТУНЕН,
АПН-эй корреспондент.

ТҮРҮҮЛЭГШЭ КОЛХОЗОО ТАРААБА

Депутат-аграрник, колхозой түрүүлэгшэ В. Д. Меньшатов гэгшэ даажа байһан колхозоо тарааһан манай оронoй түрүүшын түрүүлэгшэ болобо.

Колхозые болюулжа, газарыень хүнүүдтэ тараажа үгэхэ тухай тогтоол колхозой ниитын суглаан дээрэ абтаһан байна.

Вячеслав Дмитриевичэй аха А. Д. Меньшатов гэгшэ СССР-эй Верховно Соведэй аграрна комитедэй гэшүүн юм. Тэрэ дүүтэйнгээ шиидхэбэриие дэмжэхэ зуураа, иигэжэ хэлэнэ:

— Мүнөө СССР-эй Верховно Соведтэ Газар тухай Хуулиие зүбшэн хэлсэхын урда тээ тус асуудалые комитедүүдтэ зүбшэн хэлсэхэдэ, аграрна комитедтэ ойроодоол 8 хүн энгэй үмсэ бии болгохын түлөө дуугаа үгөө. Энэньшье ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ, тэндэмнай алтан одонуудые яларуулһан колхозой «генералнууд» сугларшанхай бшуу. Жэшээнь, Стародубцев хубиин үмсэ бии болгохые зүбшөөхэ аал? Сүлөөтэ таряашад гээшэдһээ ехэ үрэ гарахагүй гэжэ тэрэ хэлэнэ. Харин тэрэнэй өөрынь ажахыда нэгэ хүн арендатор болоһон аад, «гар хүлөө мушхуулааб», үйлөө үзөөб гэжэ таряашадай съезд дээрэ хөөрэнэ һэн. Стародубцев шэнги һаналтай зон илангаяа ноёдой дунда олон. Дүүгэймни нютагтахи партиин райком тэрэ колхозоо тарааха гэһэн шиидхэбэриинь мүнөө хүрэтэр хуулита бэшэ гэжэ тоолоһоор.

Зүгөөр энгэй үмсэ тухай дурадхал дэмжэхэшье зон олон. Тусхайлбал, аграрнаһаа бэшэ комитедэй олон гэшүүд энээниие дэмжээ. Минии һанахада, фермерэй хэхэ ажалынь дууһашагүй ехэ, үдэ нара харангүй, шэбхэ шабааһа худхаха баатай бологдохо гээд, газар абаха зон тиимэ олон байхагүй. Харин бэрхэшүүлынь газарайнгаа эзэн болоходоо, хамаг бүхы бэлиг шадабаряа, һанаамгай һүбэлгэн ябуулгаяа элсүүлэн, заатагүй эрхим дүнгүүдые туйлахал. Энэмнай ехэнхидээ шэнэ ёһоной, томоотой хүн юм. Тэрэ архи уудаггүй тамхи татадаггүй, холшорлодоггүй гэбэшье, угаа һайнаар хүдэлдэг хүн. Иимэ хүндэ эрхим басагадшье гараха дуратай байха бшуу.

Е. СТЕПАНОВА.

ОНОМИЧЕСКА РЕФОРМЫН ШИИДХЭХЫ ШАТА

ха аргатай боложо, оронoй экономикын байдалые яһала мэдэхэ болоно.

Гэхэтэй хамта эдэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдэжэ эхилээшье һаа, орон соохи кризисэ байдалай саашадаа һүжэрэлгые усадхажа шадаагүй. Шалтагаанууд эндэ олон. Юуб гэхэдэ, ажахымнай үнөөхил һурамхи замаараа ябажа, эрдэм-техникын туйлалтануудые бэедээ түргэнөөр шэнгээсэгүй байна, мүн социальна талань һуладана. Экономикодо болон обществодо демократическа ёһо заншалнуудай үгы байһаниинь,

мүн экономическа политикымнай «үзэл сурталаар дан үлүүсэ нэбтэрэнхэй» байһаниинь, экономическа засагай нэгэ газарта ехээр сугларанги, монополизмын ехэ байһаниинь энэ хэрэгтэ муугаар нүлөөлнэ.

Зүгөөр, манай һанахада, гол шалтагаан ямар бэ гэхэдэ, экономическа реформын талаар мүнөө хүрэтэр хэгдэһэн бүхы юумэн экономическа системымнай тон үндэһэ һууриинь хубилганагүй бшуу. Ниитын ажабайдалай бусад оршонгуудта, тусхайлбал, демократизаци болон хүн зондо сэхэ руунь мэдээсэлгын, политическэ реформонуудай, парламентаризм болон эрхын, гадаадын политика болон аюулгүйн политикын талаар хубилган шэнэдхэлгын гүйсэд хэмжээгээр хэгдэжэ байхадань, экономикодомнай хахад-хухад лэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдэнэ. Тэрэ мүртөө тэдэнь хоорондоо ехэнхидээ нягта холбоогүй байха юм.

Гадна ямар экономическа хубилалтануудые хэхэб гэһэн ехэ хараа бодомжонуудай түрүүшын үедэ үгы, мүн эрхын талаар найдамтай үндэһэ һууриин үгы байһаниинь һаад болоо. Харин һүнгүүлиин системэдэл ехэ реформо хэжэ, тэдэ асуудалнуудые шиидхэжэ эхилээ гээшэбди. Мүнөө оронoймнай парламент экономическа реформын эрхын үндэһэ һуури бии болгохын тулада хэдэн ехэ хуули эдэбхитэйгээр бэлдэжэ байна. Эдэнь зөөри, газар тухай, газарые яажа эдлэхэ тухай, мүн налогово системэ, арендэ харилсаан тухай гэхэ мэтэ хуулинууд юм.

Иимэ шухала хуулинуудые абаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Элдэб олон һанамжа хэлэгдэнэ.

Гол зорилго юуб гэхэдэ, зонхилогшо-албадалгын системые һандаргаха хэрэгтэй. Тиигэхын түлөө иимэ юумэ хэхэ шухала.

Нэгэдэхеэр, зөөриие олон янзын болгохо. Мүнөө оронoймнай бүхы зөөриин 85 процентнь гүрэнэй секторто хабаадана. Тиигээд колхозуудшье тэдэнһээ ехэ илгаагүй. Тиимэһээ зөөриие гүрэнэй бэшэ болгохо, тиин арендэ болон коопераци, акционернэ, таряашан-фермернүүдэй зөөри гэхэ мэтэ янзануудыень үргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэй. Хубиин зөөриие нюуса бэшэ болгохо тухай асуудал мүнөөдөө шиидхэгдээгүй. Энээгээр илангаяа хурса үгэ буляалдаан болоо. Яаба хээбэшье, бүхы янзын зөөриие адли тэгшэ эрхэтэй болгохо, мүн тэдэнэй мүрысэхэ, үрдилдэн тэмсэхэ ябадалые хангаха шухала. Тиигэбэл лэ эрхэтэднай экономическа эрхэ сүлөөтэй болохо бшуу.

Хоёрдохёор, хүсэд һайн дэлгүүр бии болгохо хэрэгтэй. Эндэ замайнгаа хахадта тогтожо болохогүй гэжэ би үнэн зүрхэнһөө бододогби. Һайн дэлгүүртэй болохын тулада сэн тогтоохо хэрэгтэ, бүхы урьһалалгын-финансова системэдэ гүнзэгы ехэ реформо хэхэ, нөөсэнүүдые нэгэ газарһаа гүрэнэй хубаарилдаг гуримһаа оптово худалдаанда орохо хэрэгтэй. Хүнүүдтэ социальна бата найдамжануудые хангахатаяа хамта хүдэлмэриин хүсэнэй дэлгүүр гэдэгые бии болгохо зэргэтэйбди.

Гурбадахяар, гүрэнэй бүхы хүтэлбэриин гуримые эрид шууд хубилган шэнэдхэхэ шухала. Хойшодоо түбэй газарһаа үгтэдэг хатуу түсэбүүд байхаяа болижо, стратегическэ гэхэ гү, али хүгжэлтын гол ехэ хараануудые тодорхойлһон лэ түсэблэлгэ байха ёһотой. Экономикые дээрэһээ зонхилжо таруугаар хүгжөөхэ бэшэ, харин гүрэн хадаа налог, процент, валютын курс гэхэ зэргын экономико тохонижуулха бусад зүйлнүүдые хэрэглэн, тэрэнээ гуримтай һайнаар хүгжөөхэ болоно.

Тиин экономическа реформын гол түлэб ямар байханьяһала эли болонхой гээшэ. Зүгөөр тэрэниие бэелүүлгын шатанууд ба болзорынь үшөөл зүбшэн хэлсэгдэһээр байна.

Бэелүүлэгдэжэ байгаа реформын үедэ манай экономико улам ехээр нээмэл түхэлэй экономико болохо зэргэтэй. Энэнь ямар удхатайб гэхэдэ, экономикомнай гадаадаһаа хамаг һайн юумыень шэнгээн абажа шададаг, уласхоорондын ажалай хубаарида, үйлэдбэри болон андалдаа транснациональна (бүхэдэлхэйн) шэнжэтэй болгохо хэрэгтэ дэлхэйн дэлгүүрэй гуримда, дэлхэйн худалдаа наймаае гүрэнүүд хоорондо гуримшуулгада, мүн уласхоорондын урьһалалгын ба валютна харилсаанда улам гүнзэгыгөөр татан оруулагдаха ёһотой. Тобшоор хэлэхэдэ, СССР хадаа байн байн дэлхэйн ажахытай нэгэдэхэ ёһотой гээшэ. Үе сагаймнай эрилтэ тиимэ бшуу.

Энэ талаар түрүүшынхишье һаа, нилээд зоримгой алхамууд хэгдээ. Тусхайлбал, гадаадын экономическа ажал ябуулга имагтал түбэй газарһаа эрхилэгдэхэеэ болижо, арба мянга шахуу совет предприяти гадаадатай сэхэ холбоо харилсаатай болобо. Манай оронoй предприятинуудта гадаадаһаа һомололго хэхэ зүбшөөгдөө. Совет газар дээрэ хамтын предприятинууд болон гадаадын компанинуудай таһагуудые нээхэдэ хамаагүй болоо.

Эрдэм-техникын ехэ программануудые коммерческэ (наймаанай) шэглэлтэй болгохо хараа шугам бэелүүлэгдэнэ, мүн замбуулинай совет проектнүүдые бэелүүлгэдэ, сэрэгэй үйлэдбэриие амгалан шэглэлтэй болголгодо Баруунай фирмэнүүд хабаадалсаха аргатай болоно. Оронoй элдэб хубинуудта олзо ехэтэй предприятинуудые хизаарлалтагүйгөөр хэнэйшье байгуулдаг зононуудые бии болгохо бэлэдхэл хэгдэнэ. Мүн научна «паркнууд», технополисууд (эрдэм, техникэдэ тушэглэһэн бэеэ даанхай хотонууд) бии болохо юм. Эндэшье албан хойрог ябадал, элдэб һаад түбэгүүд олон үзэгдэнэ аа даа. Тэдэнэй нэгэниинь түхэригые баруунай мүнгөөр һолидог болохо ябадал юм.

Экономическа реформомнай шиидхэхы шатадаа оробо. Тиин шэнэ байдалда шэлжэн оролгын бэрхэтэй хэсүү сагые тэсэжэ гаталаагүйдэмнай аргагүй болобо.

Маргарита МАКСИМОВА,
экономическа эрдэмэй доктор, профессор.
(АПН).

ХЭЭРЫН ҮРЭҺЭН ХЭРЭГТЭЙ ЮМ ГҮ?

Великобританиин Королевскэ ботаническа саадай бүлэг хүдэлмэрилэгшэд бүхы дэлхэйн хээгүүр ургадаг ургамалай үрэһэ суглуулжа, ехэ генетическэ банк гэдэгые байгуулжа байна. Энээгээр яахатнай гээшэб гэжэ асуухада, энэ банк соомнай ерээдүйдэ хүн түрэлтэнэй хилээмэн болохо ургамалай үрэ байжашье болохо гэжэ тэдэнэр харюусадаг. Анханда хээрын ургамалай үрэһэнүүдые удаан сагта һайжаруулан, мүнөөнэй шэниисэ ба хартаабха болгогдоһыень, мүн дэлхэйдэ гаргагдадаг бүхы эм домой гурбанай нэгэнһээ үлүүнь хээрын ургамалнуудые ашаглан хэгдэдэг байһыень бү мартаял гэнэ.

Мүнөө үедэ бүхы янзын ургамалай ойроодоол 10 процентыень эрдэмтэд шэнжэлэнхэй. Орооһото ургамалай найман янзань лэ дэлхэйдэ абтадаг бүхы эдеэ хоолой 85 процентыень хангана. Мандрагора гэжэ ургамалаар хэгдэдэг эм бадаган үбшэниие аргалха эрхим һайн эм болохо, харин халуун оронoй ургамалнуудые суглуулангүй алдаа һаамнай, энэ үбшэнтэй хэгдэжэ байгаа тэмсэлдэ ехэ һаад ушаруулагдаха юм гэжэ США-дахи рак үбшэнэй институт мэдээсэнэ.

Англиин эрдэмтэдэй хэжэ байгаа ажалынь хүн түрэлтэндэ дары сагтаа ехэ туһа хүргэхэшьегүй бээз. Теэд тэдэнэр аяар 200 жэл урид харана бшуу. Хэрбээ энэ туршада нэгэшье ехэ нээлтын хэгдээ һаа, ботанигуудай хэһэн ажалынь дэмыдэ һалаагүй гэжэ тоолоходо болохо гээд банкын эрхилэгшэ Саймон Линингтон тоолоно. Ургамал бүхэнһөө 20 мянган хүрэтэр үрэһэн абтана. Тэдэнэй зарим хубинь тэдэниие суглуулһан орондо үгтэдэг, нүгөө зариманиинь Англиин генетическэ банкда үгтэжэ, эндэ түрүүн хатаагдаад, һүүлээрнь хүргэгдэжэ хадагалагдадаг. Тэдэнэй зариманиинь хэдэн мянган жэлдэ байжа шадаха гэнэ.

Мүн үрэһэн элдэб институт, зургаанууд болон саадуудта үгтэдэг. Тэдэниие ондоо ургамалнуудтай холин ниилэлдүүлхэ хүдэлмэри ябуулагдана.

Андрей ДУБРОВСКИЙ,
АПН-эй тусхай корр.

Профессор Игару Утидын нэрэ Японой зоологуудай дунда үргэнөөр мэдээжэ болонхой. Химедзи хотодо (Хиого префектура) оршодог Японой тон томо океанарнумай директорээр хүдэлхэ зуураа, тэрэ далайн мэлхэйнүүдые хамгаалха талаар орон соо дэлгэрһэн хүдэлөөе толгойлдог юм. Номгон далайн оршондохи бусад олон оронуудтал адли, Япондошье эдэ амитад хосоржо һалаха туйлдаа хүрэнхэй. Иимэ мэлхэйн хуягаар элдэб һамүүдые ба нюдэнэй шэлэй хүрээ бүтээдэг бүхэли үйлэдбэри энэ орондо бии гээшэ.

Профессор Утидын хүтэлбэрилдэг бүлэг зоологууд эдэ амитадай амидардаг газарые саг үргэлжэ адаглажа, далайн уһые ба элһые шэнжэлжэ байдаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: профессор Утидын хүтэлбэрилдэг бүлэгэй гэшүүд.

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮСЭНЭЙ ТЭНСҮҮРИ ХАНГАХА САМОЛЕТ

…абаад ябадаг, 275 …шэнгүүртэй ТУ-160 гэжэ …шэнэ бомбардировщик байгуулагдаа. Энэнь үһан …ябадаг атомна онгосо …адли зэбсэгтэй. Тэрэниие …лётчик, хоёр штурман …олоно. …самолёт холо хүрэтэр …ниидэхэ аргатай, тиигээд доогуур ниидэбэл, хада уула тойрожо ябаад, абяанһаа нэгэ бага удаанаар ниидэн, дайсанай хамгаалалтые һэтэ сохихо хабатай. Харин ехэ дээгүүр (стратосфероэр) ниидэбэл, абяанһаа хоёр дахин түргэн шуумайха юм.

Гадаа талаһаа тэрэ американ B-1 гэжэ бомбардировщигтой адлишуушье һаа, тэрээндэ орходоо томо юм. Энэ эгээл томо сэрэгэй самолёт болоно гэжэ гадаадын мэргэжэлтэд тоолоно.

Тус самолёт эгээл шэнэ аппаратураар хангагданхай. Дайсанай истребительнүүдһээ хамгаалха, мүн сохилто хэхэ мэтын элдэб орёо хүдэлмэри тэрэнэй борт дээрэ тодхогдоһон зуу гаран ЭВМ-эй туһаламжаар бэелүүлэгдэхэ юм.

ТУ-160 гэжэ стратегическэ ракетоносец 1989 ондо үргэн олон зондо түрүүшынхеэ харуулагдаба.

Виктор ДОЛГИШЕВ.
(ТАСС).

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ХҮН ЗОНИИЕ БАЯСУУЛАА

Манай районой соёлшод үнгэрөөд байгаа арбаад хоногой туршада хэдэн хэмжээ ябуулга эмхидхэжэ, үнгэргэһэн байна.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 120 жэлэй ойдо зорюулагдаһан үдэшэ районно соёлой байшан соо болоо һэн. Агуу ехэ ухаалагша, революционерэй ажал ябуулга тухай элидхэл КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь П. В. Бахаев хэжэ, удаань ехэ концерт харуулагдаба. Концертдэ Хоринск һууринай уран һайханай коллективүүд, Пионернүүдэй байшангай, хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин хүбүүд, басагадһаа гадна Хандагайн бальна хатарай бүлэг хабаадалсаа.

Концертын эхиндэ буряад, ород болон бусад арадуудай дуунууд олоор зэдэлээ һэн. Хоорой артистнууд һүр жабхаланта олон дуу гүйсэдхөө. Тиигээд арадай инструментнүүд дээрэ аялга хүгжэм зэдэлээ. Энээнэй удаа хатар гүйсэдхэгдэбэ. Концертын түгэсхэлдэ зүжэгһөө хэһэг табигдажа, харагшадые һонирхуулба. Ц. Шагжинай «Тангариг» гэжэ зүжэгһөө хэһэгые Пионернүүдэй байшангай зүжэгэй кружогойхид яһала бэрхээр харуулһан байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ ондоо тээхи хэдэн коллектив манай райондо айлшалһан юм. Жэшээлбэл, Загарайн районой Эрхирэгэй «Аянга» гэжэ дуу, хатарай ансамбль Булам нютагта гсё концерт табиба. Тиихэдэ Ростов-на-Дону хотоһоо ябаһан циркын коллектив манай районой нютагуудаар хэдэн концерт харуулжа, ехэ, багагүй бүхы зониие баясуулаа һэн.

Ц. ГАТАПОВА,
РОМЦ-ые даагша.

Хориин район.

ИЛАЛТЫН ТУГАЙ ДЭРГЭДЭ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда совет арадай туйлаһан Агуу ехэ Илалтын 45 жэлэй ойн һайндэрэй урда тээ Москвада, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Түбэй музей соо Илалтын Тугай дэргэдэ дотоодын хэрэгүүдэй хүдэлмэрилэгшэд дүрэ зурагаа абхуулба. Эдэнэрнай оперативно-албанайнгаа талаар эрхим үрэ дүн туйлаһан эрхим хүдэлмэрилэгшэд болоно.

Иимэ ехэ хүндэдэ манай республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын дүрбэн хүдэлмэрилэгшэд хүртэһэн гээшэ. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, арадай депутадуудай Советскэ райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай ахалагша участково инспектор, милициин майор П. С. Хамаганов, республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын патрульно-постовой албанай тусхай шэглэлтэй батальоной взводой командирай орлогшо милициин старшина Б. Г. Гурулёв, Октябрьска районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай мүрдэлгын таһагай милициин майор А. Е. Павловская, Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын онсо шухала хэрэгүүдэй талаар ахалагша мүрдэгшэ, майор Д.-Ш. Ц-Д. Бадарханов гэгшэд болоно.

Милициин майор П. С. Хамаганов үнгэрһэн жэлдэ гэмтэ ябадал хэһэн 16 хэрэг мүрдэжэ, элирүүлһэн, 11 хүниие эмшэлгын, ажалаар заһан заларуулгын профилакторидо оруулһан, 5 хүниие өөрынгөө шалгалта доро абаһан байжа юм.

1989 оной июль һарада Улаан-Үдын 9-дэхи һургуули шадар танигдаагүй нэгэ эрхэтэн Вяткинда добтолжо, тонохо зорилготойгоор, зүрхэ руунь хутагаар дайраад тэрьелһэн байгаа. Нүхэр Хамаганов тэрэниие бэдэржэ олоһон юм. Тэрэнь дүрбэн удаа хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаһан аюултай тонуулшан Осипов байшоо. Өөрынгөө ажалые һайн мэдэхэ болоһон Пётр Сосорович Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар, «Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын отличник» гэһэн тэмдэгээр шагнагданхай.

Милициин старшина Б. Г. Гурулёв 1983 онһоо республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын патрульно-постовой албанай взводой командирай орлогшоор хүдэлнэ. Борис Григорьевич үнгэрэгшэ жэлдэ 14 гэмтэ ябадал элирүүлһэн, ниитын гурим хазагайруулһан 65 хүниие бараа һэн. Ниитын гурим сахиха талаар хэгдэдэг ажалай ехэшье һаань, спортын талаар мүрысөөнүүд үнгэргэгдэжэ байдаг. Мүрысөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, спартакиадын программаар командаяа түрүү һуурида гаргалсадаг юм.

Алина Елизаровна Павловская районой мүрдэлгын таһагта арбан жэлэй туршада хүдэлнэ. Үнгэрһэн энэ үе соогоо олохон хэрэгүүдые мүрдэжэ, зүб мүрынь оложо гараа гэхэдэ, алдуу болохогүй ха. Байгша оной гурбан һарын туршада Алина Елизаровна 14 хэрэг хаража, тэрэнэйнгээ 11-ыень гэм хэһэн гэжэ элирүүлээ юм.

Республикын МВД-гэй уголовно бэдэрэлгын хүнгэн бэшэ хүдэлмэри шэлэһэн Данзан-Шоймпол Цырендоржиевич хорёод жэлэй туршада олон хэрэгүүдые элирүүлжэ гараа. Тэрэ хүндэ хүшэр мүрдэлгэ хэжэ, гэмтэ ябадал хэгшэдые түргэн саг соо элирүүлдэг ёһотойл эрхим мүрдэгшэдэй нэгэн болоно тодоронхой. Тэрэ һаяхана Турунтаево тосхон ошоод ерэхэдээ, хүниие зорюута алаһан гэмтэниие элирүүлээ һэн.

Д. ЦЫРЕНДОНДОКОВ,
милициин майор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Илалтын Тугай дэргэдэ дүрэ зурагаа буулгуулһан республикын МВД-гэй бүлэг хүдэлмэрилэгшэд.

В. СТАРИКОВАЙ фото.

ЯХАД АЯЛГА ШАГНАЖА...

Зүүн Сибириин үндэһэн яһатанай болон Монгол арадай соёлой үдэрнүүд Зүүн Сибириин соёлой институтда һаяхан үнгэргэгдэбэ. Тиин яхад хүгжэмэй һонин концерт болоһон байна.

Концертын эхиндэ арадай дуушан Р. Егоров яхад дуунай «ТОЮК» гэжэ арга хэрэглэжэ хэдэн зүйл гүйсэдхэбэ. Энэ дуушан Улаан-Үдэдэ түрүүшынхиеэ ерээ. Энээнһээ гадна тэрэ П. Ойунскиин «Улаан бөө» гэжэ зүжэгһөө, «Нюургун Боотур» гэжэ үльгэрһөө багахан зүйлнүүдые харуулаа юм. Иигэжэ Р. Егоров яхад фольклорно дуунай гол аргануудтай олон зокиие танилсуулба гээшэ.

Удаань композитор В. Ксенофонтов зохёохы ажал ябуулга тухайгаа хөөрэхэдөө, арадай аман зохёолой үзүүлһэн нүлөөнэй удха шанар сэгнэшэгүй гэжэ онсолоо һэн.

Яхад арадай инструментнүүдэй ансамблиие Зүүн Сибириин соёлой институдай багша В. Китов хүтэлбэрилдэг юм. Тэрэнэй ударидалга доро тус институдай студентнэр Ксенофонтовой хэдэн пьесэ наадаба.

Концертын һүүлээр һанамжануудаа хэлсэлгэн болобо. Яхадай республикын Соёлой министерствын түлөөлэгшэ В. Е. Кузьмин үгэ абахадаа, Зүүн Сибириин соёлой институт Яхадай соёлой эмхи зургаанууд хоёрой хоорондохи зохёохы харилсаа холбооной үргэдэбэл, яхад соёлой эрхэ байдал һайжарха зэргэтэй гэжэ тэмдэглэбэ. Энэ институтда мүнөө сагта яхад олон студентнэр һуража байнхай. Тиимэһээ ойрын сагта байдал һайн тээшээ хубилха ёһотой гэжэ тэрэ тодорхойлбо.

А. ЛЕСОВИЧЕНКО,
хүгжэм шэнжэлэгшэ.

«БАЙГАЛАЙ ШУБУУД»

Урин дулаан хабарай саг ерэжэ, үнгын шубууд дулаан оронһоо бусаба. Нуур, голнууд дээгүүр, тала дайдаар дууша шубуудай аялга дуун зэдэлнэ.

Буряадай байгаалиин музейдэ «Байгалай шубууд» гэжэ багаханшье һаа, һонирхолтой выставкэ һаяхан нээгдэжэ, харагшадай һонирхол татана. Юуб гэхэдэ, Байгал далайн дэргэдэ үзэгдэдэг уһанай шубуудай дүрсэнүүдэй хажууда тэдээн тухай тодорхой мэдээсэл бэшэгдэнхэй юм.

«Буряад ороной улаан дэбтэртэ» оруулагдаһан Байгалай уһанай шубууд мүн эндэ табигдаа. Энэ хадаа шубуудай үсөөржэ байһаниие, байгаалияа, Байгал далайгаа бузарлажа, бусалтагүй гээлтэ хороолто үзүүлжэ байһаниемнай гэршэлнэ. Тиихэдэ эндэ нэгэ ажаглалта хэхэ шухала байна. Энэ выставкэдэ табигдаһан шубуудай нэрэ ород ба лата хэлэн дээрэ бэшээтэй. Гэбэшье буряад хэлэн дээрэ шубуудай нэрэнүүдэй бэшэгдээгүй байһаниинь гайхалтай байгаа. Тиимэһээ музейн хүдэлмэрилэгшэдһээ энээн тухай асуухадамни:

— Байһан литература, «Буряад ороной улаан дэбтэр» соо эдэ шубуудай нэрэ буряад хэлэн дээрэ бэшэгдээгүй. Энэ асуудалаар Буряадай эрдэмэй түбтэ хандлабди, теэд тэндэшье мэдэхэ хүн олдоогүй,— гэжэ харюусаа һэн.

Хэр угһаа хойшо Байгал далайе тойрожо ажаһууһан буряад арад уһанай шубуудта нэрэ үгэһэн лэ байха гэжэ һанамаар байна. Тиимэһээ эрдэмтэд, музейн хүдэлмэрилэгшэд энэ асуудал анхарха бэзэ гэжэ найдамаар. Түрэл хэлээ һэргээжэ байһан мүнөө үедэ ан амитадай, шубуудай нэрэнүүдые үндэһэн хэлэн дээрээ мэдэхэ ёһотойбди.

Г. ДАГБАЕВ.

МВД-һээ МЭДЭЭСЭНЭ

Байгша оной апрелиин 16-һаа 23 болотор республика дотор 177 гэмтэ ябуулганууд хэгдэһэн байха юм. Тэдэнэй дунда 4 хүн алуулһан, 11 ушарта хүнэй бэе зорюута хүндөөр гэмтээһэн, нэгэ эхэнэрые хүсөөр эдлэһэн, 30 хүниие тонохо һэдэлгэ гаргажа сохиһон, гүрэнэй, ниитын болон үмсын зөөри хулгайлһан 98 баримта тодоруулагдаһан байха юм. Энээнһээ гадна 7 автомашина хулгайлһан, наркотическа бодосуудые хэрэглэһэн 3 хүн баригдаһан байба.

Апрелиин 17-ной үдэр Ивалгын районой Гүрэлбэ тосхондо ажаһуудаг Шоймполов гэдэг һогтуудаа найдаад «Байгал» гэжэ һуралсалай ажахыда хүдэлдэг Куце-Фу гэгшые сохиһон байгаа.

Улаан-Үдын «Бурятагропромстройн» баазын хашаа сооһоо фанерэнүүд хулгайлагдаһан юм. Мүрдэлгын һүүлээр тус баазын хүдэлмэришэн В. В. Колесников хулгай хээ гэжэ элирүүлэгдээ.

Сэлэнгын районой Ацула нютагай столово сооһоо, һүниин харанхые һэмбээшалан, нэгэ мэшээг гурил, саахар, хүрпээ, тоһон болон бусад эдеэ хоол хулгайлагдаһан юм. Хулгай хэн хэбэб гэхэдэ, тус тосхондо, ажаһуугша хаанашье хүдэлдэггүй, урдандаа сүүдлүүлһэн С. М. Десятков баригдаа.

Прибайкалиин районой Татаурова станци шадар наншалдаан үүдхэгдэһэн байгаа. Эндэ А. Иваненко, В. Ларионов гэгшэд хутагаар дайруулжа, нэгэниинь больницада хүрэнгүй наһа бараа. Мүрдэлгын һүүлээр Хориин районой Тээгдэ һууринай аха дүүнэр Гатаулинууд баригдажа, хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаха болобо.

Улаан-Үдын «Бууза» кафе соо нэгэ эрхэтэнэй пальтогой хармаан сооһоо мүнгэн хулгайлагдаһан байба. Милициин хүдэлмэрилэгшэд М. М. Юлдашев Л. А. Рябовичева хоёрые элирүүлжэ, мүнгыень эзэндэнь бусааба.

Апрелиин 21-дэ танигдаагүй гурбан хүн Улаан-Үдэ хотын Пушкинай нэрэмжэтэ үйлсэдэ байһан «Жигули» машинын урдахи ба хажуу талын шэлнүүдые тэһэ сохиһон байгаа. Мүрдэлгын һүүлээр «Байгал», «Сэлэнгэ» кооперативуудай хүдэлмэришэд В. В. Пономарев, А. Н. Прокопьев гэгшэд тодоруулагдаба. Мүн энэ үдэшэлэн Куйбышевай үйлсын гэрэй газаа байһан «Ниссан» машинын урдахи шэл, хоёр гэрэл, шэл сэбэрлэдэг щетконуудыень абаһан байгаа. Энээниие хаанашье хүдэлдэггүй Ю. Б Будажапов «Забайкаллесхоз» трестын жолоошон Э. Ш. Вагитов гэгшэд хулгайлһан байха юм.

Улаан-Үдын Бабушкинай болон «Красная Звезда» үйлсэнүүдэй уулзуур дээрэ һогтуу ябаһан аха дүү Решетниковууд таксин жолоошон Хаимсновтэ хутага, пистолет харуулжа байгаад айлгаа ха. Эдэнэр баригдаа.

«Баргажан» ресторанай харуулшан И. В. Овчинников, ОРС-ын экспедитор В. К. Вдовин хоёр апрелиин 22-ой һүни бузар муухай хэрэг үүдхэһэн байба. Эдэ хоёр таксин жолоошон А. Н. Чернояровые хэдэн удаа хутагаар хадхажа, мүнгыень буляажа абаа юм. Мүнөө эдэнэр баригдаа.

Буряадай АССР-эй МВД-гэй пресс-бүлэг.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, СССР-эй Президент Михаил Сергеевич Горбачевой Ураалаар ябажа, тэндэхи ажалшадтай уулзажа хөөрэлдэһэн тухай ТАСС-ай корреспондентнүүдэй тоосоон «Ураалда этигэн найданабди» гэһэн гаршагтай тоосоон газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи, хоёрдохи хуудаһануудта ниитэлэгдэбэ.

Буряадай областной партийна организациин нэгэ мандатна һунгуулиин округуудта КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудта кандидадуудые будэхэлдэ абаһан тухай окружной һунгуулиин комиссинуудай мэдээсэл номерой нэгэдэхи хуудаһанда барлагдаба.

Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадуудай ажал ябуулга тухай хөөрэһэн зурагалнууд болон очеркнуудай суглуулбариие газетэ номерһоо номерто барлажа үргэлжэлһөөр. Һунгуулиин Гернаевска 16-дахи округһоо республикын арадай депутадта кандидат Улаан-Үдэ хотын 36-дахи дунда һургуулиин англи хэлэнэй багша Зинаида Аюшеевагай ажал ябуулга тухай хөөрэһэн журналист Петр Цырендоржиевай «Манай Зина» гэжэ зурагал номерой гурбадахи хуудаһанда байха.

ТЕЛЕВИДЕНИ

АПРЕЛИИН 30-һаа МАЙН 6 ХҮРЭТЭР

ПОНЕДЕЛЬНИК, 30

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — «Бултанай эрхилхэ спорт». 9.15 — Ритмическэ гимнастика. 9.50 — «Зүүн Сибирь». 10.00 — «Эртэ үглөөнһөө». 11.00 — Эсэгэ орондоо алба хэнэ. 12.00 — Энеэдэ нааданай программа. 12.30 — Мультфильмнүүд. 13.00 — «Бурда моден» дурадхана... 13.30— Кинопрограмма: «Нидерланда орон ба хүнүүдынь». 14.30— Марафон—15. 16.00 — «Россин бээ даанхай байдал». 17.00— Футболой шэнжэлэл. 17.30 — Бултанда хабаатай педагогико. 18.30 — «Соведүүдтэ засаг олголго. 19.00 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45 — Эстрадна дамжуулга. 22.00 — Время. 22.30 —Хүгжэмтэ дамжуулга. 22.55— «Свободное от работы время» — баримтата фильм. 23.25 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. Түгэсхэлэй бүлэгэй командануудай матч.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— Гүрэнэй М. Пятницкиин нэрэмжэтэ ород арадай академическэ хоорой концерт. 10.00—«Соленый пес» — уран һайханай фильм. 11.20 —Хүгжэмтэ комедиин ба опереттын театрнуудай бүхэроссин харалгын түгэсхэлэй шата. 12.20 — Тувын залуушуулай театр-студиин «Журавлиные перья» фильм-зүжэг. Авторынь — Д. Киносита (Япон). 13.30— Россин Федерациин гүрэнэй дуу, хатарай ансамбльнуудай концерт. 15.25— Соносхолнууд... сэл. 15.30— Москва... наадаха. 15.55— ... ба пластикын һайн ... атрнуудай бүхэсоюзна ... валь тухай. 16.50— ... 17.15—«Совет Росси» ... канал. 19.45— Бокс. ... ба США-гай суглуулагдамал командануудай матч. ... «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15— Волейболоор ... лигын түрүү һуури эзэлхын ... лөө мүрысөөн. Эрэшүүл... эй ба Голландиин суглуулагдамал команданууд. 22.00— Время. 22.30—«Происшествие в Утиноозерске»— уран һайханай фильм. 23.40— ... наадаха. 24.00— Америкын «Си-би-си ньюс» кампани...

ВТОРНИК, МАЙН 1

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00— Шэнэ һонин. 9.15— Баримтата фильм. 9.25— «На бис...»— киноконцерт. 10.20 —Мультфильм. 10.35 — «Соло для слона с оркестром»— уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 12.45— Хүгжэмтэ дамжуулга. 14.20— Фотоконкурс. 14.25— СССР-эй Гостелерадиогой ород арадай инструментнүүдэй академическэ оркестрэй концерт. 14.55 — МОСКВА. УЛААН ТАЛМАЙ. МИТИНГ-МАЕВКО. 16.55—«Хүхюун нөөтонууд». 17.35— Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. Түгэсхэлэй бүлэгэй командануудай матч. 19.35—«Вход в лабиринт»—5 серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 22.00 — Время. 22.30—«Аншлаг. Аншлаг». 24.00— Эстрадна дуунай «Интершлягер-90» гэһэн уласхоорондын конкурс. 01.45—Хатар, хатар, хатар...»

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

УЛААН-ҮДЭ. 9.50 — СОВЕДҮҮДЭЙ ТАЛМАЙ. МИТИНГ-МАЕВКО. Һүүлээрнь — Хүгжэмтэ дамжуулга. 11.30—«Человек с бульвара Капуцинов»— уран һайханай фильм. 13.10— Фильм-концерт. МОСКВА. 13.50—«Весенняя олимпиада или ... ник хора»— үхибүүдтэ 14.55— Мэдээжэ классическа хүгжэмэй концерт. 16.25— Баримтата фильм. 16.35— ... гээр дэлхэйн чемпионат ... хэлэй бүлэгэй командануудай матч. 17.15— Концерт. ... «Кто приласкает ...» баримтата фильм. 18.10— ... жэм ба моодо. 19.00— ... фильм. 19.10—«Киносерпантин». 1-дэхи дубль. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» ... «Киносерпантин». 2-дохи ... 22.00— Время. 22.30—«Киносерпантин». 3-дахи дубль.

СРЕДА, 2

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00— Шэнэ һонин. 9.15—«Деревья среди песков» — баримтата фильм. 9.55 — Мультфильм. 10.15—«Без трех минут ровно»— уран һайханай фильм. 11.30— СССР-эй ВДНХ-да һайн дуранай уран һайханай коллективүүдэй концерт. 12.20 — Кино-мэдээсэл. 13.20—«Маршал Рокоссовский. Жизнь и время» — баримтата фильм. 14.50— Хүүгэдэй концерт. 15.35—«Булта циркдэ дуратай». 16.20—«Һолонгын» үнгэ будагууд. 17.35— Лайма Вайкулиин концерт. 18.40—«Вход в лабиринт»—5 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 19.55— Футболоор СССР-эй кубок. «Локомотив»—(Москва)— «Динамо» (Киев). 21.55— Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.00— Время. 22.30— П. И. Чайковский. Хүгжэм. 23.05—«Обыкновенные обстоятельства»— зүжэг. 00.50— Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. Түгэсхэлэй бүлэгэй командануудай матч.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— Ород арадай инструментнүүдэй «Русские узоры» оркестрэй концерт. 9.55— А. Твардовский. «О Родине большой и малой» — фильм-концерт. 10.40— Баримтата фильм. 11.10 — Мультфильмнүүд. 11.30— «Бидэнэртэй хамта, бидэнэр шэнгеэр, бидэнэрһээ үлүүгээр хэ». 12.30 —«Ветер надежды»— уран һайханай фильм. 13.50— ... фильмнүүд. «Бумбараш» ... ритэй уран һайханай ... 17.15—«Если звезды ...ют...»— фильм-концерт. — Мультфильмнүүд. «3[...] ня»—2 серитэй уран һайханай фильм. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15— ... радна дамжуулга. 22.00— Время. 22.30— Хоккейгээр ... чемпионат. Түгэсхэлэй ... командануудай матч.

ЧЕТВЕРГ, 3

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35 — Мультфильмнүүд. 10.05— Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. Түгэсхэлэй бүлэгэй командануудай матч. 12.10— Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 13.10— Крымэй татаарнуудай уянгата дуунууд. 13.25— Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 13.30— Шэнэ һонин. 14.10 — Мультфильмнүүд. 16.45 — Хүгжэмтэ жаса. 17.35— Баримтата фильм. 18.15— Мультфильм. 18.35—«ТелеЭКО» — журнал. 19.05— Фотоконкурс. 19.10 — Мультфильм. 19.30— Время. 20.00—«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 20.45 — «Уран шүлэгэй долгин дээрэ». 20.50—«Вход в лабиринт»—5 серитэй уран һайханай фильм. 4-дэхи сери. 22.00— Время. 22.30— Вацлав Нижинскиин түрэһөөр 100 жэлдэ зорюулагдаһан баледэй үдэшэ. 00.15— Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35, 10.35— Биологи. 11-дэхи класс. 10.05, 11.05— Испан хэлэн. 11.35, 12.35 — Литература. 10-дахи класс. 12.05—«Манай саад». 13.05 — Баримтата фильм. УЛААН-ҮДЭ. 17.30—«Номой далай руу аяншалга». 18.00— Шэнэ һонин (буряадаар). 18.10—«Ленин ба хэблэл». 18.50— Байгал. 19.10 —«Толи» дамжуулга. МОСКВА. 20.15— Гэрэй видео хүгжэм ба видеосалонуудай ... рай асуудалнууд тухай. ... «Амгалан нойрсогты, шуул!». 21.15 — Азербайджанай ССР-эй Гүрэнэй ... рай ансамблиин ... 21.45 — Гомельскэ ... Речица хотоһоо ... уран зураашэ А. ... гэшуудалта хуби заяан ... баримтата фильм. 22.30— ... ган приходит неожиданно» уран һайханай фильм.

ПЯТНИЦА, 4

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35— Баримтата фильм. 10.00— Мультфильмнүүд. 10.35 — «Булагууд». 11.05— Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 12.05— Белоруссиин хүгжэмтэ фольклор. 12.45—«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 13.30— Шэнэ һонин. 14.10—Владимирска ханаабай баригые болюулхын түлөө тэмсэл тухай. 16.45— М. Мусоргский. 17.15— Баримтата фильмүүд: «Поклонись полю своему» (Алас-Дурнын кинохроникын студи), «Арендаторы» (Горький хото). 18.05— Мультфильм. 18.35— Арадай аялга дуунууд. 18.45—Философиин темэдэ хөөрэлдөөн. 19.30— Шэнэ һонин. 20.00— Дэбжэлтэ. Мэдээсэл. Соносхол. 20.30— РСФСР-эй гүрэнэй духовой оркестр наадаха. 20.50—«Вход в лабиринт»— 5 серитэй уран һайханай фильм. 5-дахи сери. 22.00—Время. 22.30 —Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.35— Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.45—«Хараа бодол». 00.15— Хүгжэмтэ дамжуулга. 00.45— Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Волошиной акварельнүүд». 9.35, 10.35 — Хүгжэм. 7-дохи класс. 10.05, 11.05— Англи хэлэн. 11.35, 12.35 —Литература. 6-дахи класс. 12.05—«ТелеЭКО». Журнал. 13.05—Испанида Арадай фронт байгуулгатай холбоотой үйлэ хэрэгүүд тухай баримтата фильм. УЛААН-ҮДЭ. 17.30— Мультфильм. 17.40—«Экран» — согсолбори. 18.10—«Буряад ... на сатирическэ «Фитиль» журнал. 18.20— Буряад... нэй хэшээл. 18.55— Өөһэдынгөө ... хүтэлбэрилхэ ба өөһэдынгөө мүнгөөр хангаха ... римда республикые ... тухай. 19.55— Буряад ... шэнэ һонинууд. 21.00— ... лан нойрсогты, багашуул! 21.15— РСФСР-эй город... телестудинууд. 22.00— И. ... Бах. 4-дэхи номерой ... ра. 22.30—«Бултанай ... спорт». 22.45—«Аккатон...» уран һайханай фильм ...

СУББОТО, 5
ХЭБЛЭЛЭЙ ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—Дуу, хатарай арадай ансамблиин концерт. 10.00— «Манай саад». 10.30— Артист Л. Лясько 10.55—Уран шүлэгэй долгин дээрэ. 11.00 — «Ан амитадай аймагта». 12.00—«Спектр». 12.30—«Повесть о маршале Коневе»— уран һайханай-публицистическэ фильм. 14.10—«За одну тройку» — үхибүүдтэ фильм. (Болгари), 15.10—Мультфильмнүүд. 16.00— Россин бээ даанхай байдал. 17.00— Солдат дуунай фестиваль. 19.00—«Соведүүдтэ засаг олголго». 19.30 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 20.15—Режиссер Л. Луковай фильмүүд. «Две жизни»— уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 22.00— Время. 22.30— Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40 —«Две жизни»— уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 00.10 —«Л. Паротти СССР-эй Ехэ театрта». Арменидэ туһаламжа үзүүлхэ зорилготой үргэмжын концерт. 02.10— Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— Татаар арадай дуунууд. 9.35— Ненец журналистка А. Т. Лапсуй тухай баримтата фильм. 10.00—«Серафим Полубес и другие жители земли»— уран һайханай фильм. 11.30— Совет таряашадай хуби заяан тухай (Ростовой кинохроникын студи. 11.45— О. Денисовэй «Пена дней» оперо. Пермиин Чайковскиин нэрэмжэтэ оперо болон баледэй театрай зүжэг. 13.55— «Уран зурааша...» 14.25— Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 14.30 —«Советскэ Росси» видеоканал. 17.00—«Следствие и причины»— баримтата фильм. 17.50 — РСФСР-эй гүрэнэй камерна оркестр наадаха. 18.00— ... тандa хабаатай педагогико. 19.00— Мультфильм. 19.3... Дэбжэлтэ, мэдээсэл, соносхол... 19.55—«Виват, Росси!» ... Режиссер В. Лисаковичой ... мүүд. «Катюша». 21.00— ... галан нойрсогты багашуул! 21.15 — РСФСР-эй хүгжэмтэ фольклор. 22.00— Время. 2... —«Русский хлеб». СССР-эй ... хүдөө ажахын асуудалнууд ... хай Австриин телевидениин ... фильм. 23.55—«Мелодии ... них лет»— киноконцерт. ... —«Беги, чтобы тебя поймали» —уран һайханай фильм. (Вен... гри).

ВОСКРЕСЕНИ, 6

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—«Бултанай эрхилхэ спорт». 9.15— Ритмическэ гимнастика. 9.45—«Спортлотогой» тираж. 10.00—«Эртэ үглөөнһөө». 11.00—«Эсэгэ орондоо алба хэнэ». 12.00— Үглөөнэй энеэдэ нааданай программа. 12.30 — «Аяншалагшадай клуб». 13.30 — «Элүүр энхэ байлга». 14.15— Хүгжэмтэ киоск. 14.45—«Маршал Жуков. Страницы биографии»— баримтата фильм. 16.05 — Мультфильм. 16.15—Солдат дуунай фестиваль. 18.15— Хүдөөгэй ажалшадта дамжуулга. 19.30 — «Чайковский»— уран һайханай фильм. 22.00— Время. 22.30— Хэтэдээ мүнхэ зүйлнүүд тухай бодолнууд. 22.45 — Евровидениин уласхоорондын эмхидэ хабаададаг оронуудай эстрадна дуунай конкурс.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—«Зарядкада зогсогты». 9.15—«За пределами боли»— уран һайханай фильм. 10.45—«Анда хотонууд: «Могилев—Габрово». 11.10 — «Такой большой мальчик» — үхибүүдтэ фильм. 12.30—«Аяншалагшадай клуб». 13.30— НБА-гай мэргэжэлтэ баскетболистнуудай дунда США-гай чемпионат. 14.30—«Прощание с жигулями»— баримтата фильм. 14.50 — «Миил наадан». 15.25— Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 15.30 — «Правда» газетын фестиваль тухай СССР-эй ВДНХ-һаа репортаж. 16.30—«Совет Росси»— видеоканал. 19.00— Уласхоорондын шэнжэлэл. 20.00— Спортивна гимнастикаар Европын чемпионат. Эхэнэрнүүд. 21.00— «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15— Дэлхэйн лигын түрүү һуури эзэлхын түлөө волейболоор мүрысөөн. Эрэшүүл. Голландиин ба СССР-эй суглуулагдамал команданууд. 22.00— Время. 22.30— Азербайджанай хабарай «Новруз» һайндэр тухай. 23.00—Футболоор СССР-эй чемпионат. «Спартак»—«Динамо» (Киев).

Сэнхир экран

ВОСКРЕСЕНИ, 29

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—«Спортлотогой тираж». 9.45— Баримтата фильмүүд. 10.15—«Приключения «Ивашки»— мультфильм. 10.35 —Хоккей. Дэлхэйн чемпионат. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаһан командануудай наадан. 22.00— Время. 22.30 — «Хэтэ мүнхын юумэн тухай бодолнууд». Амаралтын үдэрэй һанаа сэдьхэлэй нангин захяа. 22.45— П. И. Чайковский. Зуун романс. 23.10—«КВН-90». Днепропетровско гүрэнэй университедэй, Киевскэ политехническэ институдай командануудай уулзалга (00.55 час хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — «Зарядкадаа зогсогты!» 9.15— Мультфильмнүүд. 9.45—«Эди шэдитэй уулзалга»—телеочерк. 10.15 — Союзна республикануудай кинопублицистикэ. «Постриженио»— телевизионно баримтата фильм. Вокзалнуудаар ажаһуудаг басагад тухай (Киев). 10.45—«Бухарестский паспорт»— уран һайханай фильм. 11.50—«Неожиданный Вьетнам»— телевизионно баримтата фильм. 12.40—«Семеро смелых — уран һайханай фильм. 14.10 — «Россида дурлал» — концерт. 15.05— Соносхолнууд. 15.10— Танилсагты: Теймураз Мурванидзе. 15.30 — «Совет Росси». 18.00—«Түби дэлхэй»— уласхоорондын программа. 19.00—«Дустар» — фильм-концерт. 19.30— Время. 20.00— «Вертикаль». «Борение Александра Скрябина»— телевизионно баримтата фильм. Композитор болон пианистын зохёохы ажал ябуулга тухай. 20.30 — «Ламочка» — мультфильм. 20.35— Ф. Лист. «По прочтении Данте»— фантазисоната. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15— Энэрхы сэдьхэлэй туһаламжа. 22.00 —«Амар сайн, хабар!»—фильм-концерт. 22.25—«Ой ухаанда орошогүй һайхан хоолой». Н. И. Бабановай театральна дурсалганууд. 23.25—«Хүгжэмтэ зохёолнууд зэдэлнэ...» 24.00 — Футбол. СССР-эй чемпионат. «Шахтер»—«Спартак».

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

СОНОСХОЛ

Дуу, хатарай «Байгал» ... самбльда сүлөө байһан ... нуудта хүдэлхын түлөө ... Буряадай гүрэнэй филармони соносхоно

Иимэ мэргэжэлтэй артистнууд конкурсдо хабаадаха эрхэтэй: тарай бүлэгтэ — дунда ... дээдэ хореографическа ... тэй баледэй артистнууд ... яһанай хүбүүд, басагад ... сткануудай бүлэгтэ — ... лээ мэдэхэ, дуунай ... дирижерско-хоровой ... буряад яһанай дуушад ... ментальна ансамбльда — ... хуур-бас, иочин, флейта ... хижэ наададаг хүгжэм... рументнүүдээр хүгжэм...

Ансамблиин шэнэдхэн ... хэгдэһэн дээрэһээ бүхы ... гүүдэй артистнуудай ... лээд ехэ болгогдонхой.

Майн 22—23-да филармониин ... репетици хэдэг газар... адресаар конкурс үнгэргэгдэхэ: г. Улан-Удэ, ул. Ключевская...

Конкурсдо хабаадаха ... мэдүүлгэнүүд иимэ адресаар абтаха: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, ... лармония, телефоны: ... 2-66-73.

Кино, театрнуудта

Бурятский драматический театр имени Х. Намсараева
Дэмдин лама — в 19-30.

Русский театр драмы
Волшебник изумрудного города — в 12, Игра в фанты — в 19-30.

«Дружба»
Солнце в кармане — в 9-50, Четыре мушкетера (2 серии)—в 11-20, 21-10, Четверо против кардинала — в 14, Под принуждением — в 15-30, 17-20, 19-20.

«Прогресс»
Красный зал — Семья (2 серии) — в 10, 12-40, 15-20, 18-10. 20-50. Зеленый зал — Короткое замыкание — в 9-40, 13-50, 21-30, Псы — в 11-40, 15-50, Мудрая царица Мандухай (2 серии) —в 18-10.

«Родина»
Эгрета из слоновой кости —в 10, 16, Встреча (2 серии) —в 11-20, 14, 18-10. 20-50, Идеальное преступление —в 23-30.

«Октябрь»
Говори смело — в 9-40, 11-40, 16-20, 18, 20, 21-30.

«Эрдэм»
Мультфильмы — в 9-40, 12-40, Несуразные каникулы — в 11-10, 14-10, Маленькая Вера (2 серии) — в 15-40, 18-20, 20-50.

«Восток»
Рекс-санитар — в 13-30, Люби и верь (2 серии) — в 15, 18, 21.

«Байкал»
Зита и Гита (2 серии) —в 18, 20-30.

ДК «Текстильщик»
Сумасшедшие на стадионе — в 17, 19.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная —2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62. отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров — 2-67-81; корректорская —2-33-61; выпускающие —2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск —55-6-99, г. Закаменск —31-61, п. Кырен —91-9-79 п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия —2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР Директор 2-40-45
Н-03438. Заказ № 100.